

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKÂ, MANEVİYAT VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Rümeysa Ebrar SARI

Sivas
Haziran 2022

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKÂ, MANEVİYAT
VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Rümeysa Ebrar SARI

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU

Sivas
Haziran 2022

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

....../....../.....

Rümeysa Ebrar SARI

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın her aşamasında birçok kişinin değerli katkıları olmuştur. Öncelikle yüksek lisansımın başlangıç aşamasından bu yana desteğini ve ilgisini esirgemeyen, pek çok konuda ilham veren ve tez konumun şekillenmesine ışık tutan hocam Dr. Öğr. Üyesi Sema Yılmaz'a, kendisinden danışmanlık rica ettiğimde geri çevirmeyip enerjisi, samimiyeti ve sıcak sohbetinin yanında değerli bilgileriyle yol gösteren tez danışmanım Prof. Dr. Fatma Gül Cirhinlioğlu'na en içten teşekkürlerimi sunarım. Teze dair anlattıklarını ilgiyle dinleyen, alan konularını birlikte tartışmaktan keyif aldığım, kendisiyle her sohbetimizde zihnimde yeni ufukların açılmasını sağlayan ve aldığım tüm kararlarda yanımda olup desteğini gösteren sevgili eşime, eğitim hayatımın baş mimarı anneme sonsuz teşekkürlerimle... Öğretmen kızım diye severek küçük yaşlarda öğrenme sevgisinin tohumlarını içime atan babamın anısına...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	iii
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı	2
Alt Problemler	2
Araştırmanın Önemi	3
Varsayımlar/Sayıtlılar	3
Sınırlılıklar.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. KAVRAMSAL/KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Duygusal Zekâ.....	5
1.2. Maneviyat.....	9
1.3. Psikolojik İyi Oluş.....	11
1.4. Duygusal Zekâ ve Maneviyat.....	14
1.5. Duygusal Zekâ ve Psikolojik İyi Oluş.....	18
1.6. Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş.....	20
İKİNCİ BÖLÜM	25
2. YÖNTEM.....	25
2.1. Çalışma Grubu.....	25
2.2. Veri Toplama Araçları.....	25
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	25
2.2.2. Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği (TEIQue-SF) Kısa Formu	25

2.2.3. Maneviyat Ölçeği.....	26
2.2.4. Psikolojik İyi Olma Ölçekleri	27
2.3. Verilerin Toplanması.....	27
2.4. Verilerin Çözümlemesi.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
3. BULGULAR	29
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	63
KAYNAKÇA	69
Ek 1. Etik Kurul Kararı.....	83
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	85
Ek 3. Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği	87
Ek 4. Maneviyat Ölçeği	89
Ek 5. Psikolojik İyi Olma Ölçekleri	91
ÖZGEÇMİŞ	97

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (n=289)	29
Tablo 2. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanlar (n=289)	31
Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	33
Tablo 4. Öğrencilerin yaşına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289).....	35
Tablo 5. Öğrencilerin sınıfına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	38
Tablo 6. Öğrencilerin medeni durumuna göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	41
Tablo 7. Öğrencilerin çalışma durumuna göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	43
Tablo 8. Öğrencilerin gelir düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	45
Tablo 9. Öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	47
Tablo 10. Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	50

Tablo 11. Öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	53
Tablo 12. Öğrencilerin kardeş sayısına göre Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)	56
Tablo 13. Öğrencilerin Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanları arasındaki korelasyonlar (n=284).....	59

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Goleman Karma Duygusal Zekâ Modeli Alt Boyutları.....	6
Şekil 2. Bar-On (2006) Karma Duygusal Zekâ Modeli Alt Boyutları.....	7
Şekil 3. Petrides ve Furnham (2001) Özellik Duygusal Zekâ Modeli	9
Şekil 4. Psikolojik İyi Oluşun Boyutları ve Teorik Temelleri.	12
Şekil 5. Psikolojik İyi Oluş Boyutlarının Kuram Temelli Tanımları.....	13
Şekil 6. Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği ve Maneviyat Ölçeğinin, Psikolojik İyi Olma Ölçeği Puanlarına Etkisi	61

ÖZET

Bu çalışmada bazı demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, medeni durum, çalışma durumu, gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, yaşamın çoğunun geçtiği yer, kardeş sayısı) ile duygusal zekâ, maneviyat, psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çalışmaya Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde 2018-2019 yılında öğrenim gören 289 üniversite öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplamak için Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Ölçeği Kısa Formu, Maneviyat Ölçeği, Psikolojik İyi Olma Ölçekleri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25.0 programında çözümlenmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarının karşılaştırılmasında; Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Katılımcıların Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarının arasındaki ilişki Spearman testiyle incelenmiş, Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği ve Maneviyat Ölçeğinin, Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarını yordama durumu yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir.

Araştırma bulgularına göre duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı pozitif ilişki görülmüştür. Kadın öğrenciler duygusal zekâ duygusallık alt boyutu ve psikolojik iyi oluş alt boyutlarından bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve kendini kabul etme açısından erkek öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek puan almıştır. Alt gelir düzeyinde olduğunu belirten öğrenciler üst gelir düzeyinde olduğunu belirten öğrencilere göre duygusal zekâ genelinden ve maneviyatın manevi hoşnutluk alt boyutundan anlamlı derecede daha düşük puan almıştır. Maneviyatın bağlantı alt boyutundan annesi okuryazar olmayan öğrenciler, annesi lise-üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek puan almıştır. Maneviyatın anlam arayışı alt boyutundan babası üniversite mezunu olan öğrenciler, babası orta okul eğitim düzeyinde olan öğrencilere göre daha düşük puan almıştır. Yaşamının çoğu köyde geçen öğrenciler duygusal zekâ genelinden ve psikolojik iyi oluş özerklik alt boyutundan diğerlerine göre anlamlı derecede daha düşük puan almıştır. Duygusal zekâ puanlarının psikolojik iyi oluşu anlamlı ve

pozitif yönde yordadığı, maneviyat puanlarının ise psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Din Psikolojisi, Psikoloji, Duygusal Zekâ, Maneviyat, Psikolojik İyi Oluş.

ABSTRACT

In this study, the relationships between some demographic variables (gender, age, class level, marital status, employment status, income level, mother's education level, father's education level, place of residence, number of siblings) and emotional intelligence, spirituality, and psychological well-being were examined. .

289 university students studying at Sivas Cumhuriyet University in 2018-2019 participated in the study. Emotional Intelligence Trait Scale Short Form, Spirituality Scale, Psychological Well-Being Scales and Personal Information Form were used to collect data in the study. The obtained data were analyzed in SPSS 25.0 program. In the comparison of the scores of the Emotional Intelligence Trait Scale, Spirituality Scale and Psychological Well-Being Scales according to the socio-demographic characteristics of the participants; Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis H test were used. The relationship between the participants' Emotional Intelligence Trait Scale, Spirituality Scale, and Psychological Well-Being Scale scores was examined with the Spearman test, and the predictive status of the Emotional Intelligence Trait Scale's and Spirituality Scale's scores on the Psychological Well-being Scales was examined by structural equation modeling.

According to the research findings, a significant positive relationship was observed between emotional intelligence, spirituality and psychological well-being levels. Female students scored significantly higher than male students in terms of individual development, positive relationships with others, and self-acceptance from emotional intelligence emotionality and psychological well-being sub-dimensions. Students who stated that they were at the lower income level got significantly lower scores from the general emotional intelligence and the spiritual contentment sub-dimension of spirituality compared to the students who stated that they were at the higher income level. In the connection sub-dimension of spirituality, students whose mothers had never read received higher scores than those whose mothers were high school-university graduates. In the search for meaning sub-dimension of spirituality, students whose fathers are university graduates scored lower than those whose fathers were at secondary school level. Students who spent most of their lives in the

village got significantly lower scores from the general emotional intelligence and the autonomy sub-dimension of psychological well-being. It was observed that emotional intelligence scores significantly and positively predicted psychological well-being, while spirituality scores did not significantly predict psychological well-being.

Keywords: Psychology of Religion, Psychology, , Emotional Intelligence, Spirituality, Psychological Well Being.

GİRİŞ

Gelişen zekâ kuramlarıyla birlikte zekâyâ bakış açısı da geçmişten günümüze değişiklikler göstermiştir. Zamanla akademik başarıların yanında duygusal gelişiminde desteklenmesinin önemi eğitimciler ve psikologlar tarafından daha iyi anlaşılır duruma gelmiştir.

Yaşadığımız dönemde nüfustaki artış, teknolojik ilerlemeler ve hayat koşullarının değişmesi olumlu etkiler sağladığı gibi hayatın getireceği değişikliklere ve imkânlarla hazırlıklı olmayı gerektirmesi, bazı duygusal sıkıntılara da yol açmaktadır. Tüm bu sorunlarla baş edebilmeyi tek başına akademik zekâ (IQ) sağlayamamaktadır (Goleman 1995;akt. Altunbaş ve Özabacı 2019: 660). Yapılan araştırmalar gösteriyor ki şimdiki kuşak bir öncekine nispeten duygusal bakımdan daha fazla zorluk çekmekte, daha yalnız ve depresif, daha kızgın ve asi, daha sinirli ve kaygıya yatkın daha fevri ve saldırgan bir eğilim göstermektedir. Sorun ise duygusallıkta değil, duyguların ve ifadelerinin uygunluğundadır. Buna göre günümüzde en azından iki ahlaki tavra ihtiyaç vardır: kendine hakim olmak ve şefkat göstermek (Goleman 1996: 23-25).

Duygusal zekânın gelişimi açısından değerler ve maneviyat büyük önem arz etmektedir. Sahip olduğumuz değerler, duygusal zekânın gelişimine katkı sağlamaktadır (Maboçoğlu 2006: 157). Ümitli olmak, iyimserlik, cesaret, empati, kucaklayıcılık, sinerji oluşturuculuk, insanlara inanmak ve güvenmek, estetik değerler ve özgüven sahibi olmak gibi duygusal zekâ değerlerinin (Tarhan 2012:62) maneviyat ve temel değerlerle de benzer olduğu düşünülmektedir. Büyük stres faktörleriyle başa çıkma da maneviyatın kolaylaştıran bir yönü olduğu ileri sürülmektedir (Pargament vd. 2013:10).

Psikolojik iyi oluş ise anlam ve kendini gerçekleştirme üzerine odaklanmış ve kişinin bütün olarak fonksiyonda bulunma ile ilgili iyi oluşunu ifade etmektedir (Ryan ve Deci 2001: 142). Psikolojik iyi oluş kişinin yaşam amaçlarına sahip olup olmadığını, potansiyellerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğini, diğer insanlar ile ilişkilerinin niteliğini ve kişinin kendi yaşamı ile ilgili sorumluluk hissetmesini içerir (Ryff ve Keyes 1995: 720).

Duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş kuramlarının benzer başlıkları bir arada topladığı görülmüştür. Aynı şekilde maneviyatın, geniş bir tanım yelpazesine sahip olmakla birlikte çeşitli ifadelerde duygusal zekânın ve iyi oluşun alt boyutlarına benzerlik gösteren tanımlarına rastlanmıştır. Türkiye coğrafyasında pozitif psikolojinin kültürel olarak geçmiş öğretilerde, dini yaşayış ve anlayışta yer ettiği varsayıldığında ülkemizdeki bu öğretilerin maneviyat tanımı altında duygusal zekâ ve iyi oluş ile ilgili olup olmadığı merakı böyle bir çalışma yapma isteğini ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmanın temel problemi üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığının, öğrencilerin duygusal zekâ ve maneviyat puanlarının psikolojik iyi oluşu yordayıp yordamadığının incelenmesidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinde bazı sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, gelir seviyesi, medeni durum, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, çalışma durumu, anne babanın eğitim düzeyi, bölüm ve sınıf) duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığı, duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler ve duygusal zekâ ve maneviyatın psikolojik iyi oluşu yordama düzeyinin incelenmesidir. Bu amaçla, kişisel bilgi formu ve ölçeklerle sosyo-demografik değişkenler, duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş düzeyleri belirlenip konu ele alınmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada, duygusal zeka, maneviyat ve psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Alt Problemler

1-Örneklemin cinsiyet, yaş, gelir seviyesi, medeni durum, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, çalışma durumu, anne babanın eğitim düzeyi ve sınıf gibi değişkenlere göre duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2- Duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?

3-Duygusal zekâ ve maneviyat psikolojik iyi oluşu yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş çokça ele alınan bir araştırma konusu olsa da bu iki değişkenin maneviyat ile birlikte ele alındığı az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bununla birlikte maneviyatın, bireylerin psikolojik durumları üzerindeki etkisine dair yapılan çalışmalarda artış olduğu görülmüştür. Duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluşun birlikte ele alındığı bir çalışma ile alana katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Elde edilen verilerle din psikolojisi, psikoloji, eğitim ve psikolojik danışmanlık alanlarına katkı sağlanması umulmaktadır.

Varsayımlar/Sayıtlar

Bu çalışmanın çalışma grubunu oluşturan fakülte öğrencilerinin uygulanan ölçeklere doğru, yansız ve samimi cevaplar vereceği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Çalışmada araştırma grubu 2019 yılında bu çalışmaya gönüllü olarak katılan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nden 289 öğrenci ile sınırlıdır.

Bu araştırmanın sonuçları “Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği (Kısa Form)”, “Maneviyat Ölçeği” ve “Psikolojik İyi Olma Ölçekleri” nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL/KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Duygusal Zekâ

Yirminci yüzyılın başlarında zekâ kavramı henüz üzerinde tartışılan, psikoloji ve ilgili dallardaki kitaplarda yer almayan bir kavramdır. Yirmi birinci yüzyılın başında da duygusal zekâ kavramı aynı süreci yaşamaktadır. Henüz çok yeni bir kavramdır ve bilişsel zekâ gibi duygusal zekâyı tanımlamak da güçtür (Acar Tekin 2001: 24). Duygusal Zekâ, 1990'larda genel zekâyâ benzer, yetenek temelli bir yapı olarak ortaya çıkmıştır. Son otuz yılda ise “özellik olarak duygusal zekâ” ve “karma model ” gibi kavramsal olarak farklı duygusal zekâ yaklaşımları bulunmaktadır (O'Connor, Hill, Kaya ve Martin 2019:1). Günümüzde kabul gören duygusal zekâ modelleri yetenek tabanlı duygusal zekâ modeli (Mayer ve Salovey 1990), karma duygusal zekâ modeli (Goleman,1995; Bar-On, 1997; Cooper ve Sawaf, 1997), algılanan duygusal zekâ/duygusal zekâ özellik modeli (Petrides, 2010) olarak sıralanabilir (Yazıcı, 2020:8).

Duygusal zekâ (Emotional Intelligence) kavramı ilk defa 1990'da Yale Üniversitesi'nden psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmıştır (Tarhan 2016:130). Salovey ve Mayer duygusal zekâyı sosyal zekânın bir türü olarak adlandırmışlardır. Onlara göre duygusal zekâ bireyin kendisinin ve başkalarının duygularının farkında olması, duygular arasında ayırım yapabilmesi ve bu duyguları düşünce ve eylemlerine rehberlik edecek şekilde kullanabilmesidir (Salovey ve Mayer 1990:58)

Daniel Goleman'ın 1995'te 'Duygusal Zekâ' kitabını yayınlaması ile bu kavram pek çok alanda ilgi görüp tartışılmış ve popüler hale gelmiştir (Yeşilyaprak, 2001: 140). Goleman kitabında (Goleman, 1996:62) duygusal zekâyı “kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut

besleme...” olarak tanımlamıştır. Goleman duygusal zekâyı dört ana başlık altında ele almıştır (Goleman, Boyatzıs ve Mckee, 2003:30):

---

1. Özbilinç:

- Duygusal özbilinç: Kendi duygularını okuyup etkilerini fark etmek; kararlara rehberlik etmesi için “altıncı hissin” kullanmak.
- İsabetli özdeğerlendirme: Güçlü yanlarını ve sınırlarını bilmek
- Özgüven: Özdeğer ve yetenekleri konusunda sağlam bir anlayışa sahip olmak

---

2. Özyönetim

- Duygusal özdenetim: Rahatsız edici duygu ve dürtülerini denetim altında tutmak
- Saydamlık: Dürüstlük ve karakter bütünlüğü; güvenilirlik
- Uyumluluk: Değişen durumlara uyum sağlama ya da engellerin üstesinden gelme esnekliği
- Başarma dürtüsü: Mükemmelliğin iç standartlarını karşılamak için performansı artırma arzusu
- İnisiyatif: Eyleme geçip fırsatları yakalamaya hazır olmak
- İyimserlik: Olayların iyi yönlerini görmek

---

3. Sosyal Bilinç

- Empati: Başkalarının duygularını sezmek, bakış açılarını anlamak ve endişeleriyle etkin bir biçimde ilgilenmek
- Örgütsel bilinç: Gündemleri, karar ağlarını ve örgütsel düzeydeki siyaseti okumak
- Hizmet: Takipçi, müşteri ya da tedarikçilerin gereksinimlerini fark etmek ve karşılamak

---

4. İlişki Yönetimi

- Esinleyici liderlik: Cazip bir geniş görüşlülükle yol göstermek ve şevk vermek
- Etkileme: Çok çeşitli ikna taktiklerini kullanmak
- Başkalarını geliştirmek: Geribildirim ve rehberlikle başkalarının yeteneklerini pekiştirmek
- Değişim katalizörlüğü: Yeni bir doğrultuda başlangıç yapmak, yönetmek ve önderlik etmek
- Çatışma yönetimi: Anlaşmazlıkları çözmek
- Ekip çalışması ve imece: Bir ilişkiler ağı kurmak ve sürdürmek, işbirliği yapmak ve takım oluşturmak

---

Şekil 1. Goleman Karma Duygusal Zekâ Modeli Alt Boyutları (Goleman 2003)

Bar’On’ un karma modeline göre (Bar’On, 2006:3) duygusal zekâ kendimizi ne kadar etkili anladığımızı ve ifade ettiğimizi belirlemek, başkalarını anlamak ve onlarla ilişki kurup günlük taleplerle başa çıkabilmektir. Bu da kişinin kendisinin farkında olması güçlü ve zayıf yönlerini anlayabilmesi ve duygu ve düşüncelerini

yıkıcı olmayacak şekilde ifade etmesi içsel yeteneğine dayanır. Sonuç olarak duyguları aleyhimize değil lehimize yönetebilirsek bunların mümkün olduğunu söyler. Bunun için gerekli gördüğü duygusal ve sosyal yetkinlikleri ise kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, uyumluluk, stres yönetimi ve genel ruh hali başlıkları altında çeşitli yetenek ve becerilerle açıklamıştır.

---

1. Kişisel Beceriler

Özsaygı: Kendini doğru algılamak anlamak ve kabul etmek.

Duygusal Öz Farkındalık: Kişinin duygularının farkında olması ve onu anlaması.

Girişkenlik: Kişinin kendini ve duygularını etkili bir şekilde ifade edebilmesi.

Bağımsızlık: Kendine güvenmek ve başkalarına duygusal bağımlılıktan uzak olmak.

Kendini Gerçekleştirme: Kişisel hedeflere ulaşmak ve potansiyelini gerçekleştirmek için çabalamak.

---

2. Kişilerarası Beceriler

Empati: Başkalarının nasıl hissettiğinin farkında olmak ve anlamak.

Sosyal Sorumluluk: Kişinin sosyal grubuyla özdeşleşmesi ve başkalarıyla işbirliği yapması.

Kişilerarası İlişkiler: Karşılıklı tatmin edici ilişkiler kurmak.

---

3. Stres Yönetimi

Stres Toleransı: Duyguları etkili ve yapıcı bir şekilde yönetmek.

Dürtü Kontrolü: Duyguları etkili ve yapıcı bir şekilde kontrol etmek.

---

4. Uyumluluk

Esneklik: Kişinin duygularını ve düşüncelerini yeni durumlara adapte edebilmesi.

Problem Çözme: Kişisel ve kişilerarası nitelikteki problemleri etkin bir şekilde çözmek.

Gerçekçilik: Bireyin duygu ve düşüncelerini nesnel olarak değerlendirebilmesi.

---

5. Genel Ruh Hali

İyimserlik: Pozitif olmak ve hayatın daha parlak tarafına bakmak.

Mutluluk: Kendinden, başkalarından ve genel olarak yaşamdan memnun hissetmek.

Şekil 2. Bar-On (2006) Karma Duygusal Zekâ Modeli Alt Boyutları.

Cooper ve Sawaf (2000:xii) ise duygusal zekâyı “duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi, bilgisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma yeteneğidir.” şeklinde tanımlamışlardır. Dört köşe taşı adını verdikleri bir model ile duygusal zekânın;

duyguları öğrenmek, duygusal zindelik, duygusal derinlik ve duygusal simya başlıkları altında yetenek ve becerilerini açıklamışlardır (Cooper ve Sawaf, 2000: xxxiv).

Petrides ve Furnham (2000:450) duygusal zekâyı “özellik duygusal zekâ” (Trait EQ) ve “bilgi işleme süreci” olarak iki farklı şekilde ele almaktadır. Petrides ve Furnham özellik duygusal zekânın davranışlarla ilgili olup öz bildirim yoluyla ölçülebileceğini öne sürmüşlerdir. Buna karşılık bilgi işleme süreci olarak duygusal zekânın yetenek temelli olduğunu ve maksimum performans testleri ile ölçülüp değerlendirilebileceğini belirtirler (Petrides, Furnham, 2000:450). Özellik duygusal zekâ, duygu ile ilgili öz algıların ve eğilimlerin bir takımıyıldızını ifade eder, öz bildirim yoluyla değerlendirilir (Petrides, Furnham, 2003: 40).

Petrides ve Furnham modellerini “duygusal özyeterlik”, Mayer ve Salovey’in, zihinsel yetenek modelini de “duygusal bilişsel yetenek” şeklinde isimlendirmişlerdir (Petrides ve Furnham, 2001; akt. Deniz, Özer ve Işık, 2013:409). Özellik duygusal zekâ kuramı duygusal deneyimin öznelliği üzerinde durur ve “ her şeyde üstün olacak sihirli duygu profillerinin” olmadığını bazı duyguların bazı ortamlarda avantajlı olurken bir başka ortamda avantajlı olmayabileceğini ifade eder. Dolayısıyla duygusal zekânın kişilik özellikleri ile birlikte ele alınması gerektiğini öne sürer (Petrides 2010:137). Özellik duygusal zekâ, kişilik özelliği olarak ele alındığından kişilik kuramlarında hangisine yerleştirilebileceği tartışılmıştır (Petrides, Pita ve Kokkinaki 2007: 273).

Bu model, zihinsel yetenekten bağımsız bireyin duygusal yeterlikleri ile ilgili kendi algılamalarındaki, bireysel farklılıklarla ilgilenmektedir. Duygusal zekâ özelliği, kişilik kapsamında değerlendirilir ve kişisel beyan envanteriyle, tipik davranışı ölçer. Kişilik değişkenlerine (empati, iyimserlik, dürtüsellik, motivasyon farkındalık, mutluluk) bağlıdır (Deniz, Özer ve Işık 2013:410).

Şekil 3’de Petrides ve Furnham (2001) özellik duygusal zekâ modeline yer verilmiştir.

---

1. İyi Olma

Özgüven

Mutlu olma

İyimserlik

---

2. Öz Kontrol

Dürtü kontrolü

Stres yönetimi

Duygularını kontrol edebilme

---

3. Duygusalılık

Başkalarının ve kendi duygularının farkına varabilme

Empati kurabilme

Duygularını doğru şekilde ifade edebilme

---

4. Sosyalilik

Sosyal çevre oluşturabilme

Başkalarının duygularını etkileyebilme

Yeni koşullara uyum sağlayabilme

Kendini motive etme

Kararlı olma

Şekil 3. Petrides ve Furnham (2001) Özelliik Duygusal Zekâ Modeli

1.2. Maneviyat

Arapça kökenli maneviyat kelimesinin Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre iki anlamı vardır. İlki “ maddi olmayan, manevi şeyler” ikincisi ise “yürek gücü, moral” şeklindedir. Manevi kelimesi mana kökünden türetilmiştir ve “anlam” anlamındadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Maneviyat; “maddenin arka planı, onun anlam (yani mana) boyutudur. Soyut kavramlar somut olgulara anlam katar. Bildiğimiz her şeyi, her cismi soyut kavramlarla oluştururuz. Soyut ve sembolik düşünce, her şeyin gerçek doğasını ortaya çıkarır” (Tarhan 2009:23). Maneviyat insanın zihinsel, sosyal ve duygusal yönü ile ilişkili bir kavram olmasıyla birlikte bireye güç veren, moral ve motivasyon kaynağı olarak da düşünülmektedir (Ekşi, Keskinoglu ve Ekşi 2019:724). Düzgüner çalışmasında (2013:10) maneviyatı “Kişinin iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini, moral ve ruh halini (halet-i ruhiye) yani psikolojisini ve inanç ve ahlaki değerlerini, dolayısıyla da dinini kapsayan bir kavram” olarak tanımlamıştır.

“Maneviyat” sözcüğü, basitçe “ruhun” bir insana karşılık geldiği Latince spiritus kelimesinin yanı sıra, “canlılık” ya da “nefes” anlamlarına gelen latince spiritus kökünden gelmektedir (Kimter 2013: 93). Seligman maneviyatı binlerce yıllık geleneklerin ya da inançların ortak kanaate ulaşabildiği altı erdemden biri olan aşkınlık erdemi (Şahin, Sarıkaya ve Baloğlu 2017:688) içerisinde ele almıştır. Buna göre maneviyat, yaşamın maddi olmayan, aşkın boyutlarıyla evrenin ideal, evrensel, ilahi veya kutsal yönleriyle bağ kurmamızı sağlar. Bu özellik ile birey yüce amaç ve varoluşun anlamıyla ilgili inançlarını korur. Büyük düzen içindeki yerimize dair inançlarımız davranışlarımıza rehberlik eder ve yaşamımıza bütünlük getirir (Carr 2016: 90). Maneviyata; hayata yönelik bir tutum, hayatı anlamlandırmak, başkalarıyla ilişki kurmak ve aşkın olanla bütünleşmek arayışı denilebilir (Rio ve White 2012; trc. Baş 2016:73).

Kasapoğlu çalışmasında, (2017:144) çeşitli çalışmalardan derlediği maneviyat tanımlarına şu şekilde yer vermiştir: “Derin bir bütünlük, bağlantılılık ve sonsuza açıklık duygusu, kutsalın öznel tecrübesi, yaşamın materyal yönünün ötesine geçen bir güç veya varlık bilinci ve evrene derin bir bağlılık ve bütünlük duygusunu içeren insan varoluşunun niteliği şeklinde maneviyat tanımlarının mevcut olduğu söylenebilir”.

Maneviyat kavramı, giderek artan bir şekilde psikoterapistler ve ruh sağlığı çalışanları arasında tartışılmaya başlanmıştır. Maneviyat yüklü bir geçmişe ve geniş bir tanım yelpazesine sahiptir (Mansager ve Eckstein 2002: 229). Sonuç olarak tanımlarda görüş birliğine varıp tek bir tanım ortaya koymak zor olacağı gibi tanımlama çalışmalarının devam eden bir süreç olduğu söylenebilir (Apak ve Acar 2018:365).

1950'lere kadar kaynaklarda din ve dindarlık ile eş anlamlı kullanılan maneviyat terimi, daha sonraki zamanlarda farklı bir kapsam ve bağlamda ele alınmaya başlamıştır (Düzgüner 2013: 15). Bazı yazarlar dindarlıkla maneviyatın aynı şey olduğunu savunurken, bazıları farklı olduğu görüşündedir. Bir başka fikir ayrılığı da maneviyatın mı dini kapsadığı yoksa dinin mi maneviyatı kapsadığı sorusudur (Rio ve White 2012; trc. Baş 2016:75). Bir de kişisel beyanlara dayalı farklılıklar oluşmaktadır. Bireyler kendilerini “dindar ve manevi”, “dindar ama manevi değil”, “manevi ama dindar değil”, “ne manevi ne dindar” gibi pek çok şekilde tanımlamaktadırlar (Paloutzian ve Park 2014:119).

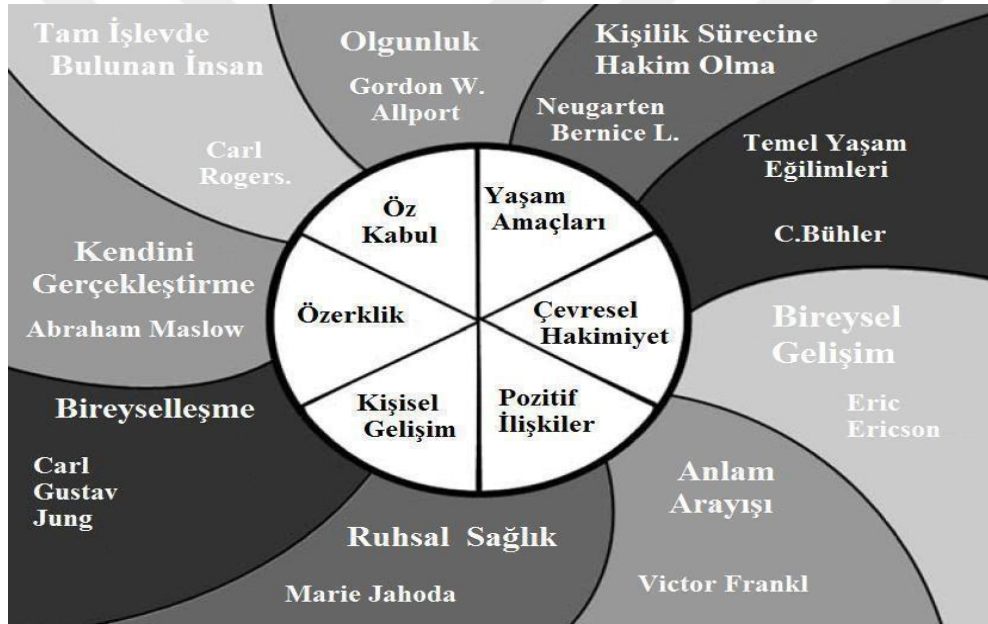
Koenig çalışmasında (2008:349-351) maneviyat tanımlarını dönemlere ayırmış ve dört aşamada ele almıştır. Buna göre ilk aşama geleneksel tarihsel anlayışta din maneviyatı kapsayan geniş alandır. Maneviyat zihinsel ve fiziksel sağlık ölçülerinden ayrı bir yapıdır. Modern dönem olan ikinci aşamada maneviyat dini kapsayan geniş alandır. Daha çok sağlık alanında kullanılan bu terim bu dönemde ‘manevi ama dindar değil’ ‘dindar ama manevi değil’ şeklinde tanımlarla genişlemiştir. Koenig bu dönemde maneviyatı tanımlamanın geleneksel döneme göre zorlaştığını belirtmiştir. Üçüncü aşama, modern totolojik versiyon olarak adlandırdığı dönemde, maneviyatla pozitif psikolojik durumlar (yaşamdaki anlam ve amaç, başkalarıyla bağlılık, barış, uyum ve refah) ve ruh sağlığı göstergeleri birlikte ele alınmıştır. Modern klinik versiyon dördüncü aşamada ki dönemi tanımlar. Bu dönemde maneviyat dini, ruh sağlığının olumlu göstergelerini içine aldığı gibi seküleriteyi de kapsar. Bu dönemde ateistler, agnostikler de manevi olarak değerlendirilmiştir (Koenig 2008:350).

Zinnbauer ve diğerleri (1997) yaptıkları nitel çalışmada üç ana sonuca işaret etmişlerdir. Buna göre ilk olarak araştırmacıların da tahmin ettiği doğrultuda dindarlık ve maneviyatın kısmen farklı kavramları tanımladığı ortaya konulmuştur. Dindarlık daha çok, otoriterlik, dini Ortodoksluk, içsel dindarlık, ebeveynlerin dini katılımı, kendini beğenmişlik ve kiliseye katılım gibi kavramlarla eşleştirilirken, maneviyat; mistik deneyimler, Yeni Çağ inançları ve uygulamaları, daha yüksek gelir ve ‘din adamları tarafından incitilme deneyimi ’ ile ilişkili bulunmuştur. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre yanıt verenlerin çoğu kendini hem manevi hem dindar olarak tanımlamıştır. Son olarak hem dindarlık hem de maneviyat ortak geleneksel kutsal kavramları (Tanrı, Mesih, kiliseye atıflar) birleştirmiştir (Zinnbauer ve diğ. 1997: 661).

1.3. Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş kişinin tüm psikolojik potansiyelinin başarılmasını ifade etmektedir. Carol Ryff, bu alanın önde gelen araştırmacısıdır (Carr 2015: 56). İyi oluş kavramı optimal psikolojik sağlığa ve yaşantıya atıfta bulunur. İyi oluş, ‘Nasılsın’ gibi günlük kişiler arası sorgulamalardaki basitliğine rağmen bilimsel anlamda karmaşık ve üzerinde tartışılması gereken bir konu olarak görülmektedir (Ryan ve Deci 2001: 142).

Psikolojik iyi oluş evrensel insan ihtiyaçları ve etkili işleyiş fikrine dayanmaktadır. Bu yaklaşım "psikolojik iyi oluş" olarak adlandırılır ve kısmen insancıl kuramlardaki pozitif işleyişe dayanır. Araştırmacılar öznel iyi oluşla psikolojik iyi oluşun deneysel olarak örtüşmeler bile birbirinden farklı olduklarını ortaya koymaktadır. Psikolojik iyi oluş bireyin optimal düzeydeki ruh sağlığı işleyişini tanımlarken, öznel iyi oluş insanların yaşamlarına ilişkin kendi değerlendirmelerini içerir (Diener ve ark. 2009: 251). Olumlu psikolojik sağlığa ilişkin, kişilik ve gelişim kuramcılarının ele aldığı kavramları, psikolojik iyi oluşu tanımlayacak ortak bir modelde buluşturmayı amaçlayan Ryff, “Çok Boyutlu Psikolojik İyi Olma” modelini ortaya koymuştur (Ryff 1989a, 2014: 10).

Şekil 4. Psikolojik İyi Oluşun Boyutları ve Teorik Temelleri (Ryff 2014).

Psikolojik iyi oluş altı boyuttan oluşur. Bu boyutlar içsel bir değerlendirme odağına sahip, bağımsız olabilme duygusunu (özerklik), karmaşık ortamları yönetme ve kontrol etme yeteneğini (çevresel hakimiyet), potansiyelini büyüme ve geliştirme duygusunu (kişisel gelişim) , güvene dayalı, samimi, şefkatli ve özverili ilişkiler geliştirebilmeyi (başkalarıyla olumlu ilişkiler), bir hedefe yönelim duygusunu ve yaşamın anlamlı olduğu inancını (yaşam amacı), bireyin kendisine ve geçmişine yönelik olumlu bir tutuma sahip olmayı (kendini kabul) içerir (Ryff 1989:1071).

Özerklik

Yüksek puanlar: Kendi kendini belirler ve bağımsızdır; belirli şekillerde düşünmek ve hareket etmek için sosyal baskılara direnebilir; kendini kişisel standartlara göre değerlendirir ve içinden gelen davranışları düzenler.

Düşük puanlar: Başkalarının beklentileri ve değerlendirmeleri ile ilgilenir; kararlarını önemli kılmak için başkalarının yargılarına güvenir. Belirli şekillerde düşünmek ve hareket etmek için sosyal baskılara uyar.

Çevresel Uzmanlık

Yüksek puanlar: Birey çevreyi yönetmede ustalık ve yeterlilik duygusuna sahiptir; karmaşık dış faaliyetler dizisini kontrol eder; çevreleyen fırsatları etkili bir şekilde kullanır; kişisel ihtiyaç ve değerlere uygun ortamları seçebilir veya yaratabilir.

Düşük puanlar: Günlük işleri yönetmekte güçlük çeker; çevreleyen bağlamı değiştiremiyor veya iyileştiremiyor hisseder; kendisini çevreleyen fırsatların farkında değildir; dış dünya üzerinde kontrol duygusu yoktur.

Kişisel Gelişim

Yüksek puanlar: Sürekli gelişme hissi vardır; yeni deneyimlere açıktır; potansiyelinin farkındadır. Zamanla davranış ve benliğindeki gelişimi görür. Kendini tanımaya yönelik ve etkililiğini daha fazla yansıtacak yolları değiştirir.

Düşük puanlar: Kişisel bir durgunluk hissi vardır; zaman içinde gelişme veya genişleme hissinden yoksun; sıkılmış ve ilgisiz hisseder. Yeni tutumlar veya davranışlar geliştiremediğini hisseder.

Başkalarıyla Olumlu İlişkiler

Yüksek puanlar: Başkalarıyla sıcak, tatmin edici, güvene dayalı ilişkileri vardır; başkalarının iyi oluşu konusunda endişeli; güçlü empati yetenekli, şefkatli ve samimidir. İnsan ilişkilerinin özveri gerektirdiğini anlar.

Düşük puanlar: Başkalarıyla çok az sayıda, güvene dayalı ilişkisi vardır; sıcak, açık ve başkaları hakkında endişeli olmayı zor bulur; kişilerarası ilişkilerde hayal kırıklığına uğrama ve yalnızlık; başkalarıyla önemli bağları sürdürmek için taviz vermeye istekli olmamak

---

Yaşam Amacı

Yüksek puanlar: Hayatta hedefleri ve yönelim duygusu vardır; şimdiki ve geçmiş yaşamın anlamı olduğunu hisseder; yaşam amaçlarını veren inançlara sahiptir. Yaşamak için amaç ve hedeflere sahiptir.

Düşük puanlar: Hayatta bir anlam duygusu yok; birkaç hedefi veya amacı vardır, yönelmişlik duygusundan yoksundur; geçmiş yaşamın amacı olmadığını düşünür; hayata anlam katan bakış açıları veya inançları yoktur.

Kendini Kabul

Yüksek puanlar: Birey kendisine karşı olumlu bir tutuma sahiptir; iyi ve kötü nitelikler dâhil birçok yönünü kabul eder, onaylar ve geçmiş yaşamı hakkında olumlu hislere sahiptir.

Düşük puanlar: Kendinden memnun değildir; geçmiş yaşamda olanlara ilişkin hayal kırıklığı; olduğundan farklı olmayı dilemek gibi bazı kişisel konularda sorunlu niteliklere sahiptir.

Şekil 5. Psikolojik İyi Oluş Boyutlarının Kuram Temelli Tanımları (Ryff 2014:12).

1.4. Duygusal Zekâ ve Maneviyat

Maneviyatın birçok tanımda değer kavramıyla birlikte ele alındığı görülmüştür. Maneviyat kelimesi, kişinin iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini, moral ve ruh halini yani psikolojisini ve inanç ve ahlaki değerlerini, dolayısıyla da dinini kapsayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Düzgüner 2013:10). Örneğin, Saroglou ‘nun çalışmasında (2006:1-8) maneviyatın birey merkezli bir eğilim mi yoksa diğerkâmlık gibi içselleştirilmiş prososyal bir değer mi olduğu tartışılmıştır. Sözlük tanımının bir kısmında *maneviyat*, çeşitli güçlükler tehlikeler karşısında inanç ve ahlaki değerlere bağlılıktan doğan dayanma gücü (Ayverdi, 2005: 1931; akt. Düzgüner 2003:10) şeklinde ifade edilmiştir.

Zinnbauer ve diğerlerinin (1997:556) yaptığı nitel çalışmaya göre katılımcıların bir kısmı maneviyatı “bireyin inanç ve değerlerini günlük hayatındaki davranışlarına uyarlaması” şeklinde tanımlamıştır. Tanyi (2002: 506), kavram analizi çalışması neticesinde maneviyatı “Dinle ilgisi olsun ya da olmasın, kişinin yaşamına anlam katan, olabileceği en iyi kişi olma yolunda ilham veren, ... din kaynaklı inanç, değer ve uygulamalarla kurulan bağlantıyı içine alır” şeklinde ifade etmiştir. Sessanna ve diğerleri (2007: 256 vd.) maneviyatın tanımının dört ana tema etrafında toplandığını ifade etmektedir: İlk tema “dini inanç ve değerler sistemi olarak maneviyat”, ikinci tema “yaşamın anlamı, amacı ve başkaları ile bağlantı halinde olma olarak maneviyat”, üçüncü tema “dini olmayan değer ve inançlar sistemi olarak maneviyat” ve dördüncü tema “metafiziksel ya da aşkın fenomenler olarak maneviyat” şeklinde sıralanmıştır.

“Maneviyat kavramı bizimle birlikte bütün varlıklarla bağlantılı büyük bir gücü; umut ve iyimserliği; yaşamın anlamı ve amacını; sevgi ve sevecenliği; ahlak ve etik değerleri içerir” (Sweeney ve Witmer 1991: Witmer ve Sweeney 1992; Witmer ve Young 1996; Myers, Sweedy ve Witmer 2000; akt. Doğan 2004:13-14).

Ahlâki ve erdemli davranışları merkez edinen düzenekler dini öğretilerin önemli bir parçası olarak yer almaktadırlar (Baumeister, Juola ve Exline 1999:1166 ;akt. Erman 2005:21). Gazali çeşitli eserlerinde Müslümanların edinmesi gereken temel ahlaksal değerleri tanımlamıştır. Buna göre eserlerinde sıklıkla geçen değerler; ilim, akıl, temizlik, güzel ahlak, çalışmak, dostluk sevgi ve muhabbet, affedicilik, cömertlik, cesaret, tevazu, tövbe, sabır, şükür, tevekkül, samimiyet, sadakat,

tefekkür, ölçülülük, adalet, haya, merhamet şefkat ve kanaattir (Demircioğlu 2020:2). Christopher Peterson ve Martin Seligman'ın 2004 yılında Karakterin Güçlü Yönleri ve Erdemleri'ni yayınlamasıyla erdemler ve karakterin güçlü yönleri bilimsel resmîyetine kavuşmuştur (Carr 2016:80). Culham 'Duygusal Zekâ, Erdemler ve Derin Düşünerek Öğrenme' adlı kitabında (2013;akt. Zsolnai 2016: 267) aklın ve bilinçli düşüncenin, duygular üzerinde egemen olduğunu, bilinçsiz süreçlerin ise Batı Kültür mirasının bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle tefekkür uygulamalarının duygusal zekânın gelişimine katkıda bulunacağını ifade etmektedir.

Moore Christopher, "Introduction: Socrates and the precept "Know yourself" (2015: 3) adlı kitabında Sokrates gibi eski filozofların 'kendini bilmekten' bahsettikleri zamanda kişinin duygularıyla temasa geçmesi, kendi kendine yardım gibi terapötik yönelimlerden yoksun olduklarını ifade etmektedir.

Gazali 'Kimyayı Saadet' adlı eserinde kendini bilmenin önemine dikkat çekmiş, tasavvufî bir vecizeye dönüşmüş ve zamanla hadis olarak literatüre geçmiş "Kendini tanıyan Rabbini tanır" ifadesini (Aclûnî, II, 262;akt. Uludağ 2003:56) ve "Gerçeği anlayınca kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada hem de kendi içlerinde göstereceğiz" (Fussilet suresi, 53. ayet) ayetini kendini tanıyanın Rabbini de tanıyacağına kanıt olarak sunmuştur (Gazali 2000:14). Yunus Emre'nin çeşitli eserlerinde insanın kendisini tanımasının, bilmesinin önemine dikkat çektiği görülmüştür:

"Diriga sen seni hiç bilimedün

Nice kulsın ki kullık kılamadun"

(Yazık, sen kendini tanıyamadın! Nasıl bir kulsun ki hiç kulluk edemedin)

"Senünle sen tanış gör kandasın sen

Senün devletüne bahanesin sen"

(Sen, kendinle tanış; nerede olduğunu gör! Senin devlete (mutluluğuna) bahane yine sensin)

"Bakar ölü gibi gözün nuru yok

Özini görmeyen ne göre ayruk"

(Gözünün nuru yok; o, ölü gibi bakar. Kendini görmeyen başka ne görebilir)

(Günay ve Horata 2019:133-187-199).

“İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir” veya “İlm okumanın manası kişi Hakk’ı bilmektir!” beyitleriyle Yunus Emre, gerçek bilginin nefsimizi ve Rabbimizi bilmek olduğunu ifade etmiştir (Tatçı 2021: 11). İlahi diye isimlendirilen şiirinde Hacı Bayramı Veli “Nefsini bilen Rabbini bilir” hadisi etrafında varoluş amacının farkına varmaya ve içsel yaşama dikkat çekmiştir (Ceylan 2019: 403) :

“Bilmek istersen seni,

Can içre ara canı.

Geç canından bul anı,

Sen seni bil, sen seni”

Sokrates’in ‘Kendini Bil’ öğüdü, duygusal zekânın temel taşlarından birine yani kişinin duygularının farkında olabilmesine değinir (Goleman 1996: 77). Tarhan Mesnevi Terapi (2018: 29) adlı kitabında duygusal zekânın bir bakıma Mevlana’nın öğretilerinin sistematize edilip sunulmuş hali olduğunu, Mevlana’nın bilimsel karşılığı olduğunu dile getirmektedir. Mevlana’da duygusal zekânın öz bilinç, öz yönetim, sosyal bilinç ve ilişki yönetiminin var olduğunu vurgulamıştır.

Ruh hallerinin farkında olan öz bilinç düzeyi yüksek bireyler yaşamları hakkında belli bir farkındalığa sahiptir. Bireylerin, duygularının bilincinde olmaları psikolojik açıdan sağlıklarının yerinde olmasını ve yaşamlarına olumlu bir gözle bakmalarını desteklemektedir. Kısaca öz bilinçleri duygularını idare etmeyi kolaylaştırmaktadır (Goleman 1996: 79). Mehmetoğlu (2001:119; akt. Erman 2005:22) bu konuda şunları söylemektedir: “Kendini kontrol, bir dini benimsemenin daha başlangıç aşamasında inanan birey için zaruri olan ilkeler arasındadır. Bu ilke sorumluluk ve eylem kavramlarıyla yakından alakalıdır. Yine kendini kontrol etmenin önüne engel olarak çıkan her şey dinen yasak sayılır. Bütün bunlar dini yaşamın merkezini benlik kontrolünün oluşturduğunu göstermektedir”

Duygular hakkında bilgi edinmek, kısmen duygular hakkında açıkça konuşmaya bağlıdır. Duyguları değerlendirip bu duyguları doğru bir şekilde ifade edebilmek ise duygusal zekânın bir parçasıdır (Salovey ve Mayer 1990: 192-193). İki insan etkileşimde bulunduğu anda, ruh hali, duygularını daha güçlü ifade edebilen daha edilgen olana doğru aktarılır (Goleman 1996: 161).

Literatür tarandığında gerek dini öğretilerde gerekse kültürel yapıda kişinin kendi duygu, düşünce ve heyecanlarını dile getirme şekline, dili kullanma biçimine, üsluba (Durmuş 2012:383) önem verildiği görülmüştür. “Allah’ın nasıl bir misal getirdiğini görmedin mi? Güzel sözü, kökü sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti” (İbrahim Suresi 24. ayet). Hz. Muhammed’in örnek olması açısından bakıldığında; sevgisini gösterirken öpme, kucaklaşma, göğsünde uyutma, omzuna bindirme gibi fiziki temasları uyguladığı, sabır, metanet ve yumuşaklıkla muhataplarının duygularını ifade etmelerine ve bu duyguları olumlu yönlerde kullanmaya imkan tanıdığı görülmektedir (Kasar 2007:275-289). “Yanlışı üslup doğru sözün celladıdır” diyen Şadi Sirazi gibi Yunus Emre’ de “Söz ola kese savaşı söz ola kestire başı/ Söz ola ağılı aş bal ile yağ ede bir söz” dizeleri ile üslubun önemine dikkat çekmiştir (Sevinçli 2018:151).

Duygusal ve sosyal olarak zeki olmak, kişilerarası ilişkilerde başkalarının duygularının, hislerinin ve ihtiyaçlarının farkında olmayı, yapıcı ve karşılıklı olarak tatmin edici ilişkiler kurmayı ve bu ilişkileri sürdürebilmeyi ifade etmektedir. Duygusal zekâsı yüksek bireyler kişisel ve sosyal ilişkilerde karşılaştıkları sorunlarla gerçekçi ve esnek bir şekilde başa çıkabilme, problem çözme ve karar verme, çevresel değişime ayak uydurabilme gibi çeşitli becerilere sahiptirler (Bar-On 2006: 4). Duygusal zekâ üzerine yapılan araştırmalara göre yüksek duygusal zekâyâ sahip insanlar sosyal olarak daha yetkin olma eğilimindedirler. Bu kişilerin, duygusal zekâ puanı düşük olanlardan daha fazla kaliteli ilişkilere sahip oldukları görülmüştür (Mayer, Salovey ve Caruso 2008: 511).

Bazı ayet ve hadislerde başkalarıyla olumlu ilişkiler kurmanın, iyi geçinmenin önemine değinildiği görülmüştür(Haşr suresi 10. ayet, Enfal suresi 63.ayet, Hucurat suresi 10. ayet). Sehl b. Sa’d es-Saîdî’den (r.a.) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur (Ahmed b. Hanbel, II, 400; akt. Baş 2018: 285). “Mümin kimse ülfet eder ve kendisiyle ülfet edilir, ülfet etmeyen ve kendisiyle ülfet edilmeyende hayır yoktur. İnsanların en hayırlısı insanlara en faydalı olandır” . Ülfet ise tanışma, görüşme ve alışma anlamlarındadır (Güncel Türkçe Sözlük, Erişim 8 Haziran 2021). Yine Yunus Emre barış ve ortak değerler etrafında bir arada yaşamayı tavsiye etmiş, bu düşüncesini “gelin tanış olalım/sevelim sevillelim” dizeleri ile dile getirmiştir (Sarı, Koşar 2021:9).

Goleman (1996:119) duyguların işlevine dair şunları belirtmiştir: “Duygularımız; düşünmek ve planlamak, uzak bir hedefe hazırlanmayı devam ettirmek, sorunları çözmek gibi yeteneklerimizi engellediği ya da güçlendirdiği ölçüde, doğuştan gelen zihinsel yetilerimizi kullanma kapasitemizin sınırlarını çizerek hayatta neler yapabileceğimizi belirler”

Duygusal fırtınalara dayanabilme yani öz denetim “tutkunun kölesi” olmaktansa Eflatun’dan beri yüceltilen bir erdem olmuştur. Bize sıkıntı veren duyguları yönetebilmek duygusal sağlığımızın kilit noktasıdır; çok yoğun ya da uzun süreli duygular dengemizi bozabilmektedir (Goleman 1996: 89). Duyguların bize karşı değil bizim için çalışmalarını sağlamanın yolu, duyguları yönetmekten geçmektedir. Bu da yeterince iyimser olup kendini motive etmekle mümkündür (Bar-On 2006: 4). Dürtülere karşı koyabilmek (Goleman 1996: 119) tasalarla başa çıkabilmek için daha olumlu alternatifleri düşünmeyi öğrenmek veya zihnin odağını değiştirecek hoş faaliyetleri bilinçli olarak programına almak başlıca öz denetim becerileridir (Goleman 1996: 108).

Bazı ayetlerde öz denetim becerilerine, çalışma ve gayret göstermeye dikkat çekildiği görülmüştür (Duha Suresi 7. ayet, Necm Suresi 39. ayet). Mevlana C. Rumi’de Mesnevi adlı eserinde çeşitli yerlerde gayret göstermek üzerinde durmuştur (Turan vd. 2010:184-185); “Ey arkadaş, sufi, bulunduğu vaktin oğludur. Bu iş yarın olsun, yarına kalsın demek, tarikat anlayışına uymaz.” “Çalışıp kazanan Allah’ın sevgilisidir” hadisini dinle, tevekkül edeceğim diye sebeplere sarılmakta tembellik etme.” “Takdir haktır ama kulun çalışması da haktır”.

Duygusal zekâlarını geliştirmekte başarılı pek çok yönetici, duygusal zekânın araştırma ve geliştirmesini sosyal ilişkilerine, dini ve sivil gruplara getirenlerdir. Başkalarıyla yaşamayı ve bu dünyada nasıl davranacağımızı öğrenerek ahlaki açıdan gelişiriz. Bu öğrenme bizi gördüğümüzü ve duyduğumuzu, içimize işlemeye yani duygusal zekâyı geliştirmeye yöneltir (Cooper ve Sawaf 2000: 174-175).

1.5. Duygusal Zekâ ve Psikolojik İyi Oluş

Duygusal zekâsı yüksek bireyler kendi duygularının ve başkalarının duygularının farkındadırlar. Olumlu ve olumsuz deneyimlere açıktırlar ki böyle bir farkındalık hem kendi içlerinde hem başkalarında etkili bir duygu düzenleme becerisi sağlamakta ve böylece iyi oluşa katkıda bulunmaktadır (Salovey ve Mayer

1990:201). Daha yüksek duygusal zekâya sahip bireyler duyguları anlama ve düzenleme yeteneklerini ruh hali ve benlik saygısını daha olumlu tutmak için kullanmakta, ayrıca benlik saygısına yönelik durumsal tehditlere karşı daha iyi direnebilmektedirler (Schutte vd. 2002:771). Bazı araştırmalara göre öz saygısı yüksek kişiler düşük kişilere oranla kendilerinden ve yaşamlarından daha hoşnutturlar (Burger 2006:688). Pek çok araştırma sonucuna göre duygusal yaşamlarını daha sakin ve farkındalıklı bir biçimde yönetebilenler kesin ve ölçülebilir bir sağlık avantajına sahip görünürler(Goleman 1996: 13).

Duygusal zekâ kişilik özelliği ölçümlerinin pek çok çalışmada öznel iyi oluş ölçümleriyle korelasyon gösterdiği saptanmıştır (Carr 2015:210). Duygusal zekânın yetenek ve özellik boyutları bakımından, iyi oluşla ilişkisinin farklı sonuçlar verebileceğini belirten bir araştırma da (Burrus vd. 2012:2) duygusal zekâ iki yönüyle de ele alınmış ve psikolojik iyi oluşla arasında pozitif ilişkiye rastlanmıştır. Psikolojik iyi oluşun artırılması için duygu yönetiminin eğitim potansiyeline dikkat çekilmiştir.

Bir meta analiz çalışmasının, 8520 katılımcının verilerini kapsayan sonuçlarına göre iyilik hali ve duygusal zekâ arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmuştur (Sánchez-Álvarez, Extremerab ve Fernández-Berrocal 2016; akt. Vatan 2020:273). Psikolojik iyi oluş, öz yeterlik ve sosyo- demografik değişkenlerin etkisi (yaş, cinsiyet ve kültür) kontrol edildikten sonra duygusal zekâ boyutlarının bireylerin kişisel gelişimi üzerindeki etkisine bakılan 1078 katılımcılı bir araştırma da duygusal zekâ bileşenlerinin, psikolojik iyi oluş kriterlerine katkıda bulunduğu öne sürülmüştür (Costa vd. 2013:1). Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinden oluşan 143 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada; duygusal zekânın psikolojik iyi oluş algısını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır (Karaman vd. 2019:1112). Akademik zekâ ve duygusal zekânın psikolojik iyi oluşu öngörüp öngörmeyeceğine bakılan bir çalışmada, akademik zekânın iyi oluş üzerindeki etkisinin dolaylı olduğu, duygusal zekânın etkisinin ise doğrudan olduğu bulgusuna rastlanmıştır (Dimitrijević, Marjanović ve Dimitrijević 2018:6).

Pek çok çalışmada duygusal zekânın hem fiziksel hem ruhsal sağlıkla arasında olumlu ilişki olduğuna dair bulgulara rastlanmıştır ve bunların birbirlerine etkileşimli olarak katkıda bulunduğu ileri sürülmüştür. Duygusal zekâ sağlık ve iyilik ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, (Zeidner, Matthews ve Roberts 2012:7)

duygusal zekânın sağlık davranışlarını olumlu etkilemesinin nedenleri birkaç başlık altında ifade edilmiştir: a) sağlık uygulamalarında proaktif öz bakımın daha fazla kullanılması, b) sağlıkla ilişkili davranışlarda hedefe yönelik daha verimli öz düzenleme, c) daha az sağlıksız alışkanlık (sigara, alkol, madde kullanımı gibi), d) sağlık hizmetlerindeki profesyonellerle daha iyi bir etkileşim, e) stres ve hastalık zamanlarında daha büyük veya güvenilebilir sosyal destek kaynakları, f) olumlu duyguların bağışıklık sistemine olumlu etkileri, g) daha çeşitli başa çıkma kaynakları (düzenli egzersiz, besleyici bir diyet uygun hijyen koşulları oluşturma gibi). Duygusal zekâ ve yaşam doyumu ilişkisine bakılan bir araştırmada ise kadınlarda, yüksek düzeyde duygusal netlik ve onarım puanları ile yüksek fiziksel fonksiyon, genel sağlık durumunda iyilik ve düşük fiziksel ağrı ve sosyal ilişkilerde daha fazla memnuniyet arasında ilişki bulunmuştur (Extremera ve Fernandez-Berrocal 2002;akt. Vatan 2020: 275).

1.6. Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş

Manevi uğraşın çeşitli göstergeleri strese bağlı gelişim, manevi gelişim, açık fikirlilik, kendini gerçekleştirme ve önyargı seviyesinde düşüş gibi pozitif sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Hill ve Pargament 2015:354-355). Yapılan çalışmalar, dini ve manevi uğraşların hem olumlu hem de olumsuz sağlık sonuçlarıyla ilişkili olduğunu saptamışlardır. Dini ve manevi yaşam her zaman sorunsuz ya da kolay değildir. Olumsuz olarak, dini ve manevi uğraşlar; kaygı, depresyon, negatif ruh hali, düşük yaşam kalitesi, panikatakt bozukluğu ve intihar eğilimini de içeren birtakım psikolojik rahatsızlık göstergeleriyle bağlantılıdır. Dindarlık ve maneviyat, psikolojik sağlıkla olduğu kadar duygusal sıkıntı ile de ilişkilendirilebilir (Paloutzian ve Park 2013:77).

Din içselleştirilmiş, kendiliğinden motive edilmiş ve kişinin yaşamıyla bütünleşmiş iyi oluşla ilişkilidir ve iyi oluş üzerindeki etkisi özellikle stresli ve kişinin aleyhine işleyen koşullar altında güçlüdür. Dinin ruh sağlığı üzerinde nasıl bir etki yapacağı ya da yaptığı ise; a) dinin türüne ve tanımına b) sağlık ve mutluluk kriterlerine, c) bireysel farklılıklara ve kişilik yapılarına, d) bağlam ve duruma, e) bireyin dinle bütünleşme düzeyine göre farklılık gösterebilir (Pargament 2002: 168-181). Örneğin olumlu dini baş etme biçimine sahip bireyler başlarına gelen acı ve belanın bir anlamı olduğuna inanırken olumsuz dini baş etme biçimine sahip bireyler Tanrı tarafından terkedildiklerine ve bir şekilde cezalandırıldıklarına inanabilmektedirler. Bu durumda dini baş etme tarzına göre din ve iyilik hali

arasındaki ilişki de değişkenlik gösterebilmektedir (Cirhinlioğlu 2020: 99). Bugüne kadar din ve iyilik hali arasında gözlenen ilişkiyi açıklayan çeşitli model ve mekanizmalar ortaya konmuştur (Cirhinlioğlu vd. 2013: 86-87). Dindarlık ve iyilik hali arasındaki pozitif ilişkiyi açıklayan başlıca mekanizmalar şunlardır: Dinin sosyal ilişkiler kurma, sosyal katılımı güçlendirme ve sosyal destek sağlama fonksiyonu, dini bir baş etme stratejisi olarak kullanma, dinin salık verdiği (dini öğreti tarafından emredilen) faydalı sağlık uygulamaları (Cirhinlioğlu 2020: 96).

Dinin bireyin psikolojik iyilik hali üzerinde belirleyici ya da faydalı bir etkiye sahip olup olmadığı birçok araştırmacı tarafından tartışılan bir konudur (Cirhinlioğlu 2006: 22). Kuramcıların bir kısmına göre dinin ruh sağlığını koruyucu işlevi varken, başka bir kısmı dinin insanlarda özellikle obsesif kompulsif bozukluk gibi kaygı bozukluklarını tetikleyen suçluluk duygularına yol açabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bununla birlikte dinin ruhsal bozukluklarda nedensel payı olabileceğini ileri süren çok az kanıt bulunmaktadır. Dindarlık ve sağlık hakkında giderek artan literatür de, dini bağlılığın patolojik veya kötü olarak karakterize edilmesine ters düşmektedir (Paloutzian, Park 2013: 75). Çalışmasında, din ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi açıklamada Allport'un içsel ve dışsal dini yönelim teorisini temel alan Cirhinlioğlu (2006:110) içsel dini yönelim ile psikolojik iyilik hali arasında anlamlı pozitif ilişki, dışsal dini yönelim ile iyilik hali arasında anlamlı negatif ilişki olduğu bulgusuna yer vermiştir.

Din ve ruh sağlığı arasında karşılıklı bir ilişki olduğu söylenebilir. Hem ruh sağlığının iyi olması dindarlığın anlaşılmasını ve yaşanmasını hem de dindarlığın anlaşılması ve yaşanması ruh sağlığını etkileyebilmektedir (Yapıcı 2013: 58). Diğer taraftan dindarlık, ruh sağlığı bakımından sorunlu kimi inanç ve davranışlar ile sorunlu kişilik yapılarıyla birleştiğinde, birey üzerinde olumsuz etkiye neden olabilmektedir. Genel olarak bakıldığında ise dindarlık ve maneviyatın ruh ve beden sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna varılmaktadır (Horozcu 2017:188).

Maneviyat, giderek psikolojik danışma ilişkisini, süreç ve sonuçları etkileyebilen önemli kültürel bir unsur ve başa çıkma faktörü olarak görülmektedir (Gladding 2013:117; akt. Kasapoğlu 2017:141). Maneviyat önemli bir başa çıkma mekanizması olduğu için bireyin hayatını pek çok açıdan etkileyebilmektedir (Ekşi 2017:8). Psikolojik danışma alanında geliştirilen iyilik hali modelinin temel boyutları arasında yer almaktadır (Myers, Sweeney ve Witmer, 2000; akt. Kasapoğlu

2017:142). Din ve maneviyat, tedavi kabul edilebilirliğini arttırmak ve sonuçları iyileştirmek bakımından bir yöntem olarak klinik uygulamaya giderek daha fazla entegre edilmektedir (Bush vd. 2012:191). Psikoterapide maneviyatın önemli olmasının iki ana nedeni var: dini ve manevi konular danışanın yaşamında endişe ve zorlukları sıkıntıya sokan konular olabilir ya da bunlara kaynak olabilmektedir. İnanç krizleriyle mücadele ediyor olabilirler. Tanrı tarafından terk edilmiş hissedebilir, dini öğreti ve uygulamaları yanlış uyguluyor olabilir ya da yaşam tarzları dinlerinin öğretisiyle çelişebilir. İkincisi; din ve maneviyat danışanların yaşamlarında güç kaynağı olabilir. Bu durumda devam eden tedaviyle birlikte bu kaynağa ulaşmalarına yardımcı olup desteklenebilir (Barnett 2016: 5).

Din ve maneviyatın ruh sağlığı ile ilişkisini inceleyen Koenig'in (2012), bu alanda yapılan ve en titiz çalışmalar olarak belirttiği kaynaklardan elde ettiği bilgilerin bazıları şunlardır:

1. Zorluklarla Başa Çıkmak: Toplamda 454 çalışma için din ve maneviyatın çeşitli hastalıklar ve çeşitli stresli durumlarda başa çıkmalarına yardımcı olduğuna rastlanmıştır.
2. İyilik- Mutluluk: 2010 ortasına kadar en az 326 hakemli çalışmalar incelenmiştir; bunlardan 256'sında (%79) din ve iyi oluş arasında anlamlı pozitif ilişkiye rastlanmıştır.
3. Umut: Din ve maneviyat umut arasında en az 40 çalışmadaki ilişkiler incelenmiş ve bunlardan 29'u (%73) önemli düzeyde pozitif ilişkiye rastlanmıştır.
4. İyimserlik: Din, maneviyat ve iyimserlik ilişkisini inceleyen 32 çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan 26'sında (%81) anlamlı pozitif ilişki olduğu saptanmıştır. Hiçbir çalışma ters ilişki bildirmemiştir.
5. Anlam ve Amaç: Anlam kazanmanın zor olduğu topluluklarda (örneğin kronik sakatlığı olan kişilerde olduğu gibi) en az 45 çalışmada din, maneviyat, anlam ve amaç ilişkisine bakılmış, 42'sinde (%93) anlamlı pozitif ilişki gözlenmiştir.
6. Benlik Saygısı: Din ve maneviyat kendinle gurur duymak yerine tevazuyu vurguladığı için araştırmacılar din, maneviyat ve benlik saygısı arasında negatif bir ilişki olacağını iddia etmişlerdir. 69 çalışmadan 42'si

(%61) din, maneviyat ve benlik saygısı arasındaki ilişki bakımından daha yüksek öz saygıya yer vermiştir. İki araştırma ise (%3) düşük benlik saygısı bildirmiştir.

7. Kontrol Algısı: Din ve maneviyat, kontrol duygusu ilişkisini inceleyen 21 araştırmanın 13'ü (%61) kişisel kontrol duygusuyla din ve maneviyat arasında pozitif ilişki bildirmiştir. Din ve maneviyat stresli olaylar üzerinde dolaylı bir kontrol duygusu sağlayabilir. Tanrı'nın kontrolü altında olduğuna inanarak ve dua ettiğinde Tanrı'nın bir şeyleri değiştirebileceğine inanarak kişinin daha büyük bir iç kontrol duygusu geliştirmesini sağlayabilir.
8. Depresyon: Araştırmacılar, benlik saygısında olduğu gibi din, maneviyat ve depresyon arasında pozitif bir ilişki olabileceğini belirtmişlerdir. Din ve maneviyatın suçluluk duygusunu arttırabileceğinden depresyona yol açabileceğini savunmuşlardır. 444 araştırmadan 272'si (%61) depresyonla din, maneviyat arasında negatif ilişki olduğunu bildirmiştir.
9. Kaygı: Kaygıyla baş etmenin yollarından birisi din olarak görülse de, dinin cezalandırma tehdidi kaygı-korkuyu arttırabilir. Dini ve manevi müdahalelerin anksiyete düzeylerine etkisini inceleyen 299 klinik çalışma incelenmiştir. Bunlardan 147'si (%49) din, maneviyat ve anksiyete arasında negatif ilişki bildirmiştir. 33'ü (%11) ise daha fazla kaygı bildirmiştir.
10. Sosyal Destek: 74 hakemli araştırmanın 61'i (%82) din, maneviyat ve sosyal destek arasında anlamlı pozitif ilişkiye rastlamıştır ve negatif ilişki görülmemiştir. Özellikle yaşlı yetişkinler için aile üyeleri dışında ki en yaygın sosyal kaynak dini kuruluşların desteği denilebilir.

İnsanların bir kısmı yaşamlarının zorlu ve stresli dönemlerinde baş etme mekanizması olarak ve rehberlik sağlamak amacıyla maneviyata başvurur. Bu baş etme şeklinin altında yatan mekanizmalar; yaşama ilişkin anlam, amaç arayışı ve umut gibi insanlara zor zamanlarında güç veren kavramları yansıtır (Ekşi 2017:212).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu 2019 yılında bu çalışmaya gönüllü olarak katılan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nden 289 öğrenci oluşturmuştur.

2.2. Veri Toplama Araçları

Aşağıda araştırma grubundaki bireylere uygulanan ölçekler ve ölçeklerin psikometrik özellikleri yer almaktadır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak dokuz maddeden oluşan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Formda cinsiyet, yaş, gelir seviyesi, medeni durum, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, çalışma durumu, anne babanın eğitim düzeyi, bölüm ve sınıf bilgileri sorulmuştur.

2.2.2. Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği (TEIQue-SF) Kısa Formu

Duygusal Zekâ Özellik Ölçeği-Kısa Formu (DZÖÖ-KF), Petrides ve Furnham'ın (2000a,2001;akt. Deniz, Özer ve Işık 2013) duygusal zekâyı kişisel karakter özelliği olarak kavramsallaştırmalarını temel alarak geliştirdikleri, bireyin duygusal yeterlikleriyle ilgili kendini algılama düzeyini belirlemek üzere geliştirilmiş bir ölçektir. Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışması Deniz, Özer ve Işık (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Toplam duygusal zekâ özelliğini ölçen 7'li (1: kesinlikle katılmıyorumdan, 7: kesinlikle katılıyorum'a yönelik) likert tipi 20 maddeden oluşan bir ölçme aracıdır.

"İyi oluş", "Öz kontrol" "Duygusallık" ve "Sosyallık" olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin toplamında yüksek puan alan bireylerin, duygusal zekâ özelliği yeterliklerinin yüksek olduğunu, düşük puan alanların duygusal zekâ özelliği yeterliklerinin az olduğunu göstermektedir. Güvenirlik için yapılan

analizlerde Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Kısa Formunun Cronbach alfa katsayıları İyi Oluş faktörü için .72, Öz kontrol için .70, Duygusallık için .66, Sosyallik için .70 ve ölçeğin tamamı için .81, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .86 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Kısa Formunun Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir (Deniz, Özer ve Işık 2013).

2.2.3. Maneviyat Ölçeği

Maneviyat Ölçeği geçerlik çalışması Turgay Şirin tarafından (2018) yapılmıştır. “Ölçeğin maddeleri ilgili literatür ile diğer ölçeklerden yararlanılarak elde edilmiştir. Konuyla ilgili çalışmaları olan 11 uzmanın görüşleri alınmış ve maddelere son hali verilmiştir. Son aşamada toplam 55 maddeden ölçeğin geliştirilmesi çalışmasına 16-67 yaş arası 573 birey (412 kadın; 161 erkek) katılmıştır. Maneviyat Ölçeği’nin yapı geçerliğini sınamak için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Böylece, 27 maddeden oluşan 5’li likert tipi bir ölçek ortaya çıkmıştır. Açımlayıcı faktör analizinin ardından her bir faktöre giren ölçek maddeleri incelenmiş ve alt boyutlar isimlendirilmiştir. Bu kapsamda; birinci faktöre giren maddeler maneviyatla ilgili başa çıkma ifadelerini barındırdığından “Manevi Başa Çıkma” alt boyutu olarak, ikinci faktördeki maddeler aşkın varlığa inançla ilgili maddeler içerdiği için “Aşkınlık”, üçüncü faktördeki maddeler dini ve manevi etkinliklere katılma, hayatı manevi kabullere göre yaşama, manevi egzersizler yapmak gibi yaşantı ve davranışları içerdiğinden “Manevi Yaşantı”, dördüncü faktör anlam arayışına yönelik maddeleri içerdiğinden “Anlam Arayışı”, beşinci faktördeki ifadeler hayata dair hoşnutsuzluk duygusu ve mutluluk gibi maddelere sahip olduğundan “Manevi Hoşnutsuzluk”, altıncı faktörde toplanan ifadelerin hepsi Allah’la ilişki ve aşkın varlıkla bağlantı ifadelerini içerdiğinden “Bağlantı” ve yedinci faktöre giren maddeler ise daha çok tabiatla ilişkili ifadeleri kapsadığından “Tabiatla Uyum” olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin ölçüt-bağımlı geçerliliği ve güvenirlik çalışmalarına 128 üniversite öğrencisi (71 kadın; 57 erkek) katılmıştır. Benzer ölçekler geçerliği, korelasyon $r=.75$ $p<.01$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik çalışması sonuçlarında ise, Cronbach Alpha 0.90; Guttman 0.91; Spearman Brown 0.89; test-tekrar test güvenirlik katsayısı $r=.95$ olarak bulunmuştur. Sonuç olarak elde edilen veriler, Maneviyat Ölçeğinin yetişkinler için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir” (Şirin, 2018).

2.2.4. Psikolojik İyi Olma Ölçekleri

Carol D. Ryff tarafından (1989) geliştirilen Psikolojik İyi Olma Ölçekleri altı alt boyutu bulunan ve her bir boyutta 14 madde olmak üzere 84 maddeden oluşan 6'lı likert tipi bir ölçektir. Türkçe'ye uyarlaması F. Cenkseven ve T. Akbaş (2007) tarafından yapılan ölçeğin güvenirlik çalışmaları Çukurova Üniversitesinde öğrenim gören 17-28 yaşları arasındaki 475 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Madde analizi sonucunda 84 maddenin toplam puan ile korelasyonlarının .25 ile .57, her bir maddenin içinde bulunduğu ölçeğin toplam puanıyla korelasyonlarına bakıldığında ise, değerlerin .30 ile .70 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları “Diğerleriyle Olumlu İlişkiler Ölçeği” için .83, “Özerklik Ölçeği” için .78, “Çevresel Hakimiyet Ölçeği” için .76, “Kendini Kabul Ölçeği” için .79, “Bireysel Gelişim Ölçeği” için .74, “Yaşam Amacı Ölçeği” için .76 olarak bulunmuştur. Ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayılarının .74- ile .83, test-tekrar test güvenirlik katsayılarının ise .74 ile .77 arasında olduğu belirlenmiştir. Ölçeklerin birbirleriyle ve toplam puanla korelasyonları tatmin edici düzeydedir (.28-.73). Bu veriler ölçeğin Türkçe formunun da orijinal formunun ölçtüğü nitelikleri ölçebildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilir (Cenkseven ve Akbaş 2007: 47).

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada nicel veriler; Kişisel Bilgi Formu, Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri aracılığı ile öğrencilere doğrudan veri setlerinin dağıtılması, öğrenciler tarafından doldurulması yolu ile elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Veriler çözümlenmeden önce veri toplama araçları gözden geçirilmiş, herhangi bir ölçekte birden fazla eksik yanıt olması, bir ölçeğin eksik bırakılması, çift yanıt verme, baştan savma özensiz doldurma gibi kriterlere dikkat edilmiştir. Bu değerlendirme sonrası eksiksiz ve tam olarak doldurulmuş 289 öğrenci formu araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmada verilerin analiz edilmesinde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25.0 yazılımı kullanılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı frekans analiziyle gösterilmiş, Duygusal Zekâ Özelliği

Ölçeği ve Maneviyat Ölçeğinin, Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarına dair tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Katılımcıların Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarının normal dağılıma uyma durumu Kolmogorov-Smirnov testiyle incelenmiş ve normal dağılıma uymadığı görülmüştür. Bu sebeple araştırmada nonparametrik testler kullanılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarının karşılaştırılmasında; bağımsız değişken 2 gruplu ise Mann-Whitney U testi, 2’den fazla gruptan oluşuyor ise Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Katılımcıların Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarının arasındaki ilişki Spearman testiyle incelenmiş, Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği ve Maneviyat Ölçeğinin, Psikolojik İyi Olma Ölçekleri puanlarını yordama durumu yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (n=289)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	190	65,74
Erkek	99	34,26
Yaş		
20 yaş ve altı	63	21,80
21-22 yaş	132	45,67
23 yaş ve üstü	94	32,53
Bölüm		
Türkçe	28	9,69
Resim	14	4,84
PDR	43	14,88
Sosyal bilgiler	21	7,27
Sosyalbilgiler	20	6,92
Çalışma ekonomisi	37	12,80
Maliye	21	7,27
Bankacılık-Finans	32	11,07
İlahiyat	73	25,26
Sınıf		
1	34	11,76
2	51	17,65
3	114	39,45
4	90	31,14
Medeni durum		
Bekar	280	96,89
Evli	9	3,11
Çalışma durumu		
Çalışan	13	4,50
Çalışmayan	276	95,50
Gelir düzeyi		
Alt	35	12,11
Orta	244	84,43
Üst	10	3,46
Anne eğitim düzeyi		
Okur yazar olmayan	20	6,92
İlkokul	163	56,40
Ortaokul	56	19,38
Lise/Üniversite	50	17,30

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (Devamı)

Baba eğitim düzeyi		
İlkokul	118	40,83
Ortaokul	53	18,34
Lise	87	30,10
Üniversite	31	10,73
Yaşamın geçtiği yer		
Köy	45	15,57
İlçe/Kasaba	63	21,80
Şehir	181	62,63
Kardeş sayısı		
2 ve altı	56	19,38
3-4	164	56,75
5 ve üstü	69	23,88

Tablo 1.'de araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde, öğrencilerin %65,74'ünün kadın ve %34,26'sının erkek olduğu, %21,80'inin 20 yaş ve altı, %45,67'sinin 21-22 yaş ve %32,53'ünün 23 yaş ve üstü yaş grubunda yer aldığı görülmüştür. Öğrencilerin %14,88'nin PDR, %12,80'inin çalışma ekonomisi, %11,07'sinin bankacılık-finance ve %25,26'sının ilahiyat bölümünde okuduğu, %11,76'sının birinci sınıf, %17,65'inin ikinci sınıf, %39,45'inin üçüncü sınıf, %31,14'ünün dördüncü sınıf olduğu, %96,89'unun bekar olduğu, %95,50'sinin çalışmadığı, %84,43'ünün orta gelir sınıfında olduğu saptanmıştır. Araştırma katılan öğrencilerin %56,40'ının annesinin ilkokul, %19,38'inin ortaokul ve %17,30'nunu lise/üniversite mezunu olduğu, %40,83'ünün babasının %40,83'ünün ilkokul mezunu, %18,34'ünün ortaokul, %30,10'unun lise ve %10,73'ünün üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %15,57'sinin yaşamını köyde, %21,80'inin ilçe/kasabada ve %62,63'ünün yaşamını şehirde geçirdiği, %19,38'inin 2 ve daha az sayıda, %56,75'inin 3-4 arası ve %23,88'inin 5 ve daha fazla sayıda kardeşinin olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanlar (n=289)

	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst
İyi oluş	289	18,90	4,37	4	28
Öz kontrol	289	16,63	4,39	4	27
Duygusallık	289	18,76	4,07	6	28
Sosyallik	289	19,36	4,55	7	28
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	289	92,09	14,35	53	128
Manevi Başa Çıkma	289	20,48	3,94	5	25
Aşkınlık	289	9,08	1,35	3	10
Manevi yaşantı	289	17,00	4,55	5	25
Anlam arayışı	289	17,31	2,81	6	21
Manevi hoşnutluk	289	14,33	3,58	4	20
Bağlantı	289	17,73	2,66	6	20
Tabiatla uyum	289	10,25	2,62	3	15
Maneviyat Ölçeği Geneli	289	106,17	15,21	52	134
Otonomi/Özerklik	289	57,43	8,73	25	81
Çevresel Hakimiyet	289	49,90	8,70	29	71
Bireysel Gelişim	289	62,81	9,13	36	84
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	289	62,19	10,45	28	84
Yaşam Amacı	289	52,00	8,58	23	72
Kendini Kabul	289	55,43	10,22	21	81

Tablo 2.'de öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanlar gösterilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde, öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeğinde bulunan İyi oluş alt boyutundan $18,90 \pm 4,37$ puan, öz kontrol alt boyutundan $16,63 \pm 4,39$ puan, duygusallık alt boyutundan $18,76 \pm 4,07$ puan, sosyallik alt boyutundan $19,36 \pm 4,55$ puan aldıkları, ölçek genelinden ise $92,09 \pm 14,35$ puan aldıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler Maneviyat Ölçeğinde bulunan manevi başa çıkma alt boyutundan $20,48 \pm 3,94$ puan, aşkınlık alt boyutundan $9,08 \pm 1,35$ puan, manevi yaşantı alt boyutundan $17,00 \pm 4,55$ puan, anlam arayışı alt boyutundan $17,31 \pm 2,81$ puan, manevi hoşnutluk alt boyutundan $14,33 \pm 3,58$ puan, bağlantı alt boyutundan $17,73 \pm 2,66$ puan, tabiatla uyum alt boyutundan $10,25 \pm 2,62$ puan almıştır. Öğrencilerin Maneviyat Ölçeği genelinden $106,17 \pm 15,21$ puan almıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrenciler Psikolojik İyi Olma ölçeğinde bulunan otonomi/özerklik alt boyutundan $57,43 \pm 8,73$ puan, çevresel hakimiyet alt boyutundan $49,90 \pm 8,70$ puan, bireysel gelişim alt boyutundan $62,81 \pm 9,13$ puan, diğerleriyle olumlu ilişkiler alt boyutundan $62,19 \pm 10,45$ puan, yaşam amacı alt boyutundan $52,00 \pm 8,58$ puan ve kendini kabul alt boyutundan $55,43 \pm 10,22$ puan aldıkları saptanmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
İyi oluş	Kadın	190	18,95	4,03	19,00	143,79	-0,343	0,732
	Erkek	99	18,80	4,99	20,00	147,33		
Öz kontrol	Kadın	190	16,37	4,58	16,00	140,16	-1,367	0,172
	Erkek	99	17,12	3,99	17,00	154,29		
Duygusallık	Kadın	190	19,23	3,93	19,00	153,87	-2,507	0,012*
	Erkek	99	17,86	4,19	18,00	127,98		
Sosyallik	Kadın	190	19,25	4,48	19,50	142,97	-0,575	0,566
	Erkek	99	19,58	4,70	20,00	148,90		
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	Kadın	190	92,05	14,16	92,50	144,32	-0,191	0,849
	Erkek	99	92,17	14,79	93,00	146,30		
Manevi Başa Çıkma	Kadın	190	20,79	3,63	22,00	150,28	-1,496	0,135
	Erkek	99	19,88	4,44	21,00	134,86		
Aşkınlık	Kadın	190	9,21	1,23	10,00	151,92	-2,144	0,032*
	Erkek	99	8,82	1,53	9,00	131,72		
Manevi yaşantı	Kadın	190	16,89	4,63	18,00	143,59	-0,399	0,690
	Erkek	99	17,21	4,42	18,00	147,71		
Anlam arayışı	Kadın	190	17,45	2,65	18,00	147,50	-0,714	0,475
	Erkek	99	17,04	3,10	18,00	140,21		
Manevi hoşnutluk	Kadın	190	14,61	3,38	15,00	150,36	-1,518	0,129
	Erkek	99	13,78	3,90	14,00	134,71		
Bağlantı	Kadın	190	17,96	2,56	19,00	153,29	-2,393	0,017*
	Erkek	99	17,29	2,80	18,00	129,08		
Tabiatla uyum	Kadın	190	10,49	2,55	11,00	151,79	-1,926	0,054
	Erkek	99	9,77	2,70	10,00	131,97		
Maneviyat Ölçeği Geneli	Kadın	190	107,41	14,27	111,00	151,11	-1,722	0,085
	Erkek	99	103,79	16,69	107,00	133,28		
Otonomi/Özerklik	Kadın	190	57,94	8,96	58,00	149,02	-1,134	0,257
	Erkek	99	56,44	8,22	56,00	137,28		
Çevresel Hakimiyet	Kadın	190	50,27	8,61	51,00	148,60	-1,015	0,310
	Erkek	99	49,18	8,88	50,00	138,09		
Bireysel Gelişim	Kadın	190	63,89	9,26	65,00	155,36	-2,921	0,003*
	Erkek	99	60,75	8,54	61,00	125,12		
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Kadın	190	63,66	10,36	65,00	156,34	-3,198	0,001*
	Erkek	99	59,37	10,07	59,00	123,23		
Yaşam Amacı	Kadın	190	52,64	7,94	53,00	150,49	-1,549	0,121
	Erkek	99	50,79	9,62	50,00	134,46		
Kendini Kabul	Kadın	190	56,35	10,10	56,00	152,62	-2,148	0,032*
	Erkek	99	53,67	10,28	53,00	130,38		

* $p < 0,05$

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Öğrencilerin cinsiyetine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeğindeki duygusallık alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadın öğrencilerin alt boyutundan aldıkları puanlar erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin cinsiyetine göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan manevi başa çıkma, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Maneviyat Ölçeğinde yer alan aşkınlık ve bağlantı alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve kadın öğrencilerin daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır ($p<0,05$).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet ve yaşam amacı alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$), bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kadın öğrencilerin bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre yüksektir.

Tablo 4. Öğrencilerin yaşına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Yaş	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p	Fark
İyi oluş	≤ 20 yaş	63	19,22	4,74	20,00	153,06	0,867	0,648	
	21-22 yaş	132	18,97	4,16	19,00	144,34			
	23≥ yaş	94	18,57	4,42	19,00	140,53			
Öz kontrol	≤ 20 yaş	63	16,60	4,86	17,00	145,53	0,883	0,643	
	21-22 yaş	132	16,36	4,49	17,00	140,46			
	23≥ yaş	94	17,02	3,92	17,00	151,02			
Duygusallık	≤ 20 yaş	63	19,57	4,19	20,00	162,98	4,569	0,102	
	21-22 yaş	132	18,73	4,08	19,00	144,22			
	23≥ yaş	94	18,26	3,93	18,00	134,05			
Sosyallik	≤ 20 yaş	63	20,62	4,53	22,00	168,67	7,592	0,022*	1-3
	21-22 yaş	132	19,29	4,62	19,00	143,31			
	23≥ yaş	94	18,63	4,33	19,00	131,51			
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	≤ 20 yaş	63	94,92	14,77	94,00	160,72	3,079	0,214	
	21-22 yaş	132	91,73	14,52	93,00	142,85			
	23≥ yaş	94	90,71	13,71	92,00	137,48			
Manevi Başa Çıkma	≤ 20 yaş	63	20,33	4,17	21,00	142,60	1,071	0,585	
	21-22 yaş	132	20,39	3,72	21,00	140,99			
	23≥ yaş	94	20,71	4,11	22,00	152,23			
Aşkınlık	≤ 20 yaş	63	9,08	1,25	10,00	144,05	0,965	0,617	
	21-22 yaş	132	9,17	1,25	10,00	149,43			
	23≥ yaş	94	8,95	1,55	9,50	139,42			
Manevi yaşantı	≤ 20 yaş	63	16,24	4,50	17,00	131,43	2,278	0,320	
	21-22 yaş	132	17,16	4,62	18,00	147,02			
	23≥ yaş	94	17,29	4,49	18,00	151,26			
Anlam arayışı	≤ 20 yaş	63	17,16	2,78	18,00	137,81	0,981	0,612	
	21-22 yaş	132	17,34	2,64	18,00	144,20			
	23≥ yaş	94	17,36	3,07	19,00	150,94			
Manevi hoşnutluk	≤ 20 yaş	63	14,17	3,62	14,00	141,52	0,159	0,924	
	21-22 yaş	132	14,35	3,72	15,00	146,59			
	23≥ yaş	94	14,39	3,39	15,00	145,10			
Bağlantı	≤ 20 yaş	63	17,32	2,92	18,00	133,40	2,120	0,346	
	21-22 yaş	132	17,95	2,46	19,00	151,45			
	23≥ yaş	94	17,70	2,75	19,00	143,71			
Tabiatla uyum	≤ 20 yaş	63	9,86	2,77	10,00	134,29	2,075	0,354	
	21-22 yaş	132	10,52	2,60	11,00	151,97			
	23≥ yaş	94	10,12	2,53	10,00	142,39			
Maneviyat Ölçeği Geneli	≤ 20 yaş	63	104,16	14,70	107,00	131,11	2,277	0,320	
	21-22 yaş	132	106,88	14,71	110,50	147,82			
	23≥ yaş	94	106,52	16,25	110,50	150,35			

*p<0,05

Tablo 4. Öğrencilerin yaşına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289) (Devamı)

	Yaş	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X ²	p
Otonomi/Özerklik	≤ 20 yaş	63	57,92	8,54	55,00	146,95	2,251	0,324
	21-22 yaş	132	58,18	8,49	58,00	151,42		
	23≥ yaş	94	56,04	9,11	57,00	134,68		
Çevresel Hakimiyet	≤ 20 yaş	63	49,68	9,64	49,00	143,04	0,139	0,933
	21-22 yaş	132	50,16	9,03	51,00	146,99		
	23≥ yaş	94	49,67	7,60	50,00	143,52		
Bireysel Gelişim	≤ 20 yaş	63	61,62	10,64	62,00	133,25	1,621	0,445
	21-22 yaş	132	63,31	9,01	64,00	149,06		
	23≥ yaş	94	62,91	8,18	63,00	147,18		
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	≤ 20 yaş	63	61,83	10,19	63,00	142,67	1,578	0,454
	21-22 yaş	132	62,88	11,24	63,00	151,42		
	23≥ yaş	94	61,48	9,45	63,00	137,54		
Yaşam Amacı	≤ 20 yaş	63	51,79	8,63	51,00	140,60	0,675	0,714
	21-22 yaş	132	52,61	8,44	53,00	149,38		
	23≥ yaş	94	51,29	8,78	52,00	141,80		
Kendini Kabul	≤ 20 yaş	63	56,22	9,53	55,00	151,72	1,609	0,447
	21-22 yaş	132	56,07	10,33	55,00	148,02		
	23≥ yaş	94	54,00	10,47	55,00	136,26		

Tablo 4.'te araştırmaya dahil edilen öğrencilerin yaşına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testinden elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Öğrencilerin yaşına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol ve duygusallık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin yaşına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeğindeki sosyallik alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 20 yaş ve altındaki öğrencilerin sosyallik alt boyutundan

aldıkları puanlar, 23 yaş ve üzerindeki öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaşına göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan manevi başa çıkma, aşkınlık manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı, tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Yaş gruplarına göre öğrencilerin Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan manevi başa çıkma, aşkınlık manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı, tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Öğrencilerin yaşına göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğrencilerin Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar yaş gruplarına göre benzer bulunmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin sınıfına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Sınıf	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X^2	p
İyi oluş	Bir	34	19,38	4,91	21,00	160,46	5,495	0,139
	İki	51	17,94	4,51	18,00	121,75		
	Üç	114	19,13	4,29	20,00	149,39		
	Dört	90	18,96	4,17	19,00	146,77		
Öz kontrol	Bir	34	16,44	5,11	16,50	142,25	3,844	0,279
	İki	51	15,67	4,40	16,00	126,29		
	Üç	114	17,07	4,35	18,00	153,67		
	Dört	90	16,69	4,13	17,00	145,66		
Duygusallık	Bir	34	19,82	3,75	20,00	168,25	3,157	0,368
	İki	51	18,82	4,28	18,00	144,45		
	Üç	114	18,60	4,26	19,00	142,86		
	Dört	90	18,52	3,81	18,00	139,23		
Sosyallik	Bir	34	21,03	4,40	21,00	176,72	7,360	0,061
	İki	51	19,35	4,74	20,00	143,07		
	Üç	114	19,43	4,72	19,50	147,03		
	Dört	90	18,66	4,17	19,00	131,54		
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	Bir	34	95,88	15,46	94,00	168,35	5,444	0,142
	İki	51	89,82	13,78	85,00	127,72		
	Üç	114	92,75	14,91	93,00	149,45		
	Dört	90	91,12	13,39	92,50	140,33		
Manevi Başa Çıkma	Bir	34	19,82	5,02	21,00	138,35	3,502	0,321
	İki	51	19,82	3,86	21,00	127,31		
	Üç	114	20,71	3,71	22,00	149,12		
	Dört	90	20,81	3,81	22,00	152,32		
Aşknlık	Bir	34	9,03	1,22	9,50	137,78	2,060	0,560
	İki	51	9,00	1,47	10,00	144,65		
	Üç	114	9,19	1,25	10,00	152,44		
	Dört	90	8,99	1,46	9,00	138,50		
Manevi yaşantı	Bir	34	16,09	4,94	17,00	131,19	4,129	0,248
	İki	51	16,41	4,02	17,00	129,51		
	Üç	114	17,08	4,94	18,00	148,26		
	Dört	90	17,58	4,13	18,00	154,86		
Anlam arayışı	Bir	34	16,71	2,79	17,00	121,84	3,227	0,358
	İki	51	17,39	3,05	18,00	152,37		
	Üç	114	17,40	2,71	18,00	147,46		
	Dört	90	17,37	2,82	18,00	146,46		

Tablo 5. Öğrencilerin sınıfına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (Devam)

	Sınıf	n	$\bar{x}$	s	M	SO	X^2	p	Fark
Manevi hoşnutluk	Bir	34	13,74	4,33	14,00	137,49	4,850	0,183	
	İki	51	13,57	3,45	14,00	124,66			
	Üç	114	14,46	3,50	15,00	148,32			
	Dört	90	14,80	3,41	15,00	155,17			
Bağlantı	Bir	34	16,88	3,22	18,00	121,38	4,049	0,256	
	İki	51	17,86	2,77	19,00	155,87			
	Üç	114	17,86	2,67	18,50	148,77			
	Dört	90	17,82	2,33	19,00	142,99			
Tabiatla uyum	Bir	34	9,65	2,75	10,00	124,19	4,931	0,177	
	İki	51	10,88	2,62	11,00	163,13			
	Üç	114	10,25	2,72	11,00	146,88			
	Dört	90	10,11	2,41	10,00	140,21			
Maneviyat Ölçeği Geneli	Bir	34	101,91	17,69	105,50	124,38	4,831	0,185	
	İki	51	104,94	13,27	107,00	131,52			
	Üç	114	106,96	15,36	110,50	150,36			
	Dört	90	107,48	14,96	111,00	153,64			
Otonomi/ Özerklik	Bir	34	57,91	8,73	56,50	149,53	7,795	0,050	
	İki	51	56,63	8,16	54,00	133,04			
	Üç	114	59,23	8,24	59,00	160,48			
	Dört	90	55,42	9,28	56,00	130,46			
Çevresel Hakimiyet	Bir	34	49,71	8,04	49,00	139,54	5,999	0,112	
	İki	51	47,45	9,94	48,00	123,53			
	Üç	114	51,26	8,84	51,00	157,27			
	Dört	90	49,62	7,78	50,50	143,69			
Bireysel Gelişim	Bir	34	61,74	10,33	61,00	135,12	13,079	0,004*	2-3
	İki	51	59,04	10,16	57,00	110,88			2-4
	Üç	114	64,65	8,80	65,00	160,54			
	Dört	90	63,03	7,80	63,00	148,39			
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Bir	34	63,24	10,00	63,50	151,62	8,858	0,031*	1-2
	İki	51	58,16	10,41	56,00	113,42			2-3
	Üç	114	62,82	11,09	64,00	151,36			2-4
	Dört	90	63,30	9,35	64,00	152,34			
Yaşam Amacı	Bir	34	51,50	9,52	50,50	138,37	5,869	0,118	
	İki	51	50,10	7,37	49,00	122,26			
	Üç	114	53,27	8,50	53,00	155,56			
	Dört	90	51,67	8,84	53,00	147,02			
Kendini Kabul	Bir	34	55,85	11,39	55,50	149,34	7,247	0,064	
	İki	51	52,61	8,13	52,00	119,78			
	Üç	114	57,13	10,05	56,50	157,14			
	Dört	90	54,71	10,76	55,50	142,27			

Tablo 5.'te araştırmaya dahil edilen öğrencilerin sınıfına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasında kullanılan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına ilişkin bulgular verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin sınıfına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıfına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Öğrencilerin sınıfına göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan manevi başa çıkma, aşkınlık manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı, tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Tüm sınıflardaki öğrencilerin Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan manevi başa çıkma, aşkınlık manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı, tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer düzeydedir.

Öğrencilerin okudukları sınıfa göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde bulunan otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin ölçekte bulunan bireysel gelişim ve diğerleriyle olumlu ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanların sınıflara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). İkinci sınıf öğrencilerinin bireysel gelişim alt boyutundan aldıkları puanlar, üçüncü ve dördüncü sınıftaki öğrencilere göre düşüktür. Ayrıca ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar birinci, üçüncü ve dördüncü sınıftaki öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin medeni durumuna göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Medeni durum	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
İyi oluş	Bekar	280	18,86	4,39	19,00	144,37	-0,715	0,474
	Evli	9	20,11	3,62	19,00	164,56		
Öz kontrol	Bekar	280	16,58	4,39	17,00	144,45	-0,630	0,529
	Evli	9	18,11	4,62	16,00	162,22		
Duygusallık	Bekar	280	18,80	4,10	19,00	145,88	-0,998	0,318
	Evli	9	17,56	2,60	18,00	117,72		
Sosyallik	Bekar	280	19,44	4,55	20,00	146,39	-1,580	0,114
	Evli	9	17,11	4,11	17,00	101,78		
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	Bekar	280	92,18	14,36	93,00	145,59	-0,667	0,505
	Evli	9	89,44	14,72	87,00	126,72		
Manevi Başa Çıkma	Bekar	280	20,43	3,96	21,00	143,86	-1,303	0,192
	Evli	9	22,00	3,20	23,00	180,56		
Aşkınlık	Bekar	280	9,07	1,36	10,00	144,81	-0,241	0,810
	Evli	9	9,33	0,87	10,00	151,00		
Manevi yaşantı	Bekar	280	16,99	4,59	18,00	144,86	-0,165	0,869
	Evli	9	17,33	3,54	19,00	149,50		
Anlam arayışı	Bekar	280	17,29	2,83	18,00	144,37	-0,722	0,471
	Evli	9	18,00	2,35	19,00	164,50		
Manevi hoşnutluk	Bekar	280	14,30	3,61	15,00	144,54	-0,529	0,597
	Evli	9	15,11	2,52	16,00	159,44		
Bağlantı	Bekar	280	17,72	2,69	19,00	144,86	-0,160	0,873
	Evli	9	18,22	1,79	19,00	149,28		
Tabiatla uyum	Bekar	280	10,29	2,61	10,00	146,02	-1,161	0,246
	Evli	9	9,00	3,00	9,00	113,39		
Maneviyyat Ölçeği Geneli	Bekar	280	106,08	15,30	110,00	144,61	-0,448	0,654
	Evli	9	109,00	12,43	109,00	157,28		
Otonomi/Özerklik	Bekar	280	57,49	8,80	57,00	145,61	-0,689	0,491
	Evli	9	55,67	6,36	58,00	126,11		
Çevresel Hakimiyet	Bekar	280	49,83	8,68	50,00	144,38	-0,708	0,479
	Evli	9	51,89	9,70	53,00	164,39		
Bireysel Gelişim	Bekar	280	62,73	9,11	62,00	144,01	-1,125	0,261
	Evli	9	65,56	10,01	69,00	175,83		
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Bekar	280	62,24	10,44	63,00	145,23	-0,264	0,792
	Evli	9	60,67	11,30	64,00	137,78		
Yaşam Amacı	Bekar	280	51,97	8,61	52,00	144,72	-0,314	0,753
	Evli	9	53,11	8,01	52,00	153,61		
Kendini Kabul	Bekar	280	55,29	10,22	55,00	143,90	-1,247	0,212
	Evli	9	59,67	9,87	60,00	179,17		

Tablo 6.'da araştırmaya dahil edilen öğrencilerin medeni durumuna göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 6. incelendiğinde araştırmaya katılan ğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanların medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Evli ve bekar ğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Öğrencilerin medeni durumlarına göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$). Evli ve bekar öğrenciler Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından benzer puanlar almışlardır.

Araştırmaya dahil edilen ğrencilerin Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanların medeni durumlarına göre istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Evli ve bekar olan öğrencilerin Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 7. Öğrencilerin çalışma durumuna göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
İyi oluş	Çalışan	13	20,38	3,23	21,00	174,65	-1,313	0,189
	Çalışmayan	276	18,83	4,41	19,00	143,60		
Öz kontrol	Çalışan	13	16,08	4,25	16,00	133,15	-0,524	0,600
	Çalışmayan	276	16,66	4,41	17,00	145,56		
Duygusallık	Çalışan	13	17,77	3,98	19,00	131,15	-0,613	0,540
	Çalışmayan	276	18,80	4,07	19,00	145,65		
Sosyallik	Çalışan	13	20,77	3,81	21,00	170,65	-1,135	0,256
	Çalışmayan	276	19,30	4,58	20,00	143,79		
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Genel	Çalışan	13	94,54	11,27	99,00	162,00	-0,751	0,453
	Çalışmayan	276	91,98	14,49	93,00	144,20		
Manevi Başa Çıkma	Çalışan	13	20,92	3,80	22,00	156,00	-0,488	0,625
	Çalışmayan	276	20,46	3,95	21,00	144,48		
Aşkınlık	Çalışan	13	8,46	1,13	9,00	90,23	-2,659	0,008
	Çalışmayan	276	9,11	1,36	10,00	147,58		
Manevi yaşantı	Çalışan	13	17,08	5,30	18,00	152,04	-0,312	0,755
	Çalışmayan	276	17,00	4,53	18,00	144,67		
Anlam arayışı	Çalışan	13	17,92	1,32	18,00	147,88	-0,129	0,897
	Çalışmayan	276	17,28	2,86	18,00	144,86		
Manevi hoşnutluk	Çalışan	13	14,54	3,84	16,00	155,35	-0,459	0,646
	Çalışmayan	276	14,32	3,58	15,00	144,51		
Bağlantı	Çalışan	13	17,38	2,72	18,00	128,00	-0,768	0,442
	Çalışmayan	276	17,75	2,66	19,00	145,80		
Tabiatla uyum	Çalışan	13	10,62	2,10	11,00	157,42	-0,552	0,581
	Çalışmayan	276	10,23	2,65	10,00	144,41		
Maneviyat Ölçeği Genel	Çalışan	13	106,92	13,40	111,00	149,27	-0,189	0,850
	Çalışmayan	276	106,13	15,31	110,00	144,80		
Otonomi/Özerklik	Çalışan	13	55,69	9,34	55,00	133,73	-0,498	0,619
	Çalışmayan	276	57,51	8,71	57,00	145,53		
Çevresel Hakimiyet	Çalışan	13	51,15	6,16	54,00	160,92	-0,703	0,482
	Çalışmayan	276	49,84	8,81	50,00	144,25		
Bireysel Gelişim	Çalışan	13	59,77	7,22	63,00	116,73	-1,249	0,212
	Çalışmayan	276	62,96	9,19	63,00	146,33		
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Çalışan	13	62,54	9,67	61,00	146,58	-0,070	0,944
	Çalışmayan	276	62,18	10,50	63,00	144,93		
Yaşam Amacı	Çalışan	13	51,31	10,74	54,00	148,12	-0,138	0,891
	Çalışmayan	276	52,04	8,49	52,00	144,85		
Kendini Kabul	Çalışan	13	53,77	9,34	50,00	128,00	-0,751	0,453
	Çalışmayan	276	55,51	10,27	55,00	145,80		

Öğrencilerin çalışma durumuna göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testinden elde edilen bulgular Tablo 7.'de verilmiştir.

Öğrencilerin çalışma durumuna Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan öğrenciler Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından benzer puanlar almışlardır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin çalışma durumlarına göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan öğrenciler Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanların benzer olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin çalışma durumuna göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Çalışan ve çalışmayan öğrencilerin Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 8. Öğrencilerin gelir düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Gelir düzeyi	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
İyi oluş	Alt	35	17,11	4,87	18,00	116,69	5,946	0,051	
	Orta	244	19,10	4,16	19,00	147,67			
	Üst	10	20,20	6,32	21,50	178,90			
Öz kontrol	Alt	35	16,77	4,15	17,00	145,07	0,756	0,685	
	Orta	244	16,57	4,47	17,00	144,07			
	Üst	10	17,70	3,27	18,50	167,45			
Duygusallık	Alt	35	17,60	4,88	17,00	124,66	2,376	0,305	
	Orta	244	18,91	3,94	19,00	147,77			
	Üst	10	19,20	3,74	19,00	148,50			
Sosyallik	Alt	35	17,97	5,62	18,00	123,31	3,597	0,166	
	Orta	244	19,50	4,32	20,00	146,98			
	Üst	10	20,90	5,45	22,00	172,55			
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	Alt	35	87,03	18,05	83,00	117,59	6,175	0,046*	1-3
	Orta	244	92,51	13,43	93,00	147,32			
	Üst	10	99,70	17,86	103,00	184,35			
Manevi Başa Çıkma	Alt	35	19,83	4,35	21,00	133,19	2,852	0,240	
	Orta	244	20,64	3,87	22,00	148,14			
	Üst	10	19,00	4,00	18,50	109,75			
Aşkınlık	Alt	35	8,77	1,66	9,00	132,14	1,693	0,429	
	Orta	244	9,14	1,28	10,00	147,49			
	Üst	10	8,70	1,70	9,50	129,25			
Manevi yaşantı	Alt	35	16,69	5,11	18,00	144,90	0,710	0,701	
	Orta	244	17,13	4,36	18,00	145,91			
	Üst	10	14,90	6,76	17,00	123,25			
Anlam arayışı	Alt	35	16,34	3,74	17,00	129,44	1,829	0,401	
	Orta	244	17,41	2,66	18,00	146,48			
	Üst	10	18,10	2,08	19,00	163,45			
Manevi hoşnutluk	Alt	35	12,94	3,96	14,00	116,76	6,080	0,048*	1-3
	Orta	244	14,46	3,51	15,00	147,60			
	Üst	10	15,90	2,88	16,50	180,40			
Bağlantı	Alt	35	16,86	3,64	18,00	129,10	2,164	0,339	
	Orta	244	17,88	2,48	19,00	148,03			
	Üst	10	17,30	2,50	17,00	126,75			
Tabiatla uyum	Alt	35	9,51	2,77	9,00	119,21	3,928	0,140	
	Orta	244	10,33	2,58	11,00	148,25			
	Üst	10	10,80	3,05	10,50	155,90			
Maneviyat Ölçeği Geneli	Alt	35	100,94	18,51	107,00	123,49	3,007	0,222	
	Orta	244	106,98	14,57	110,00	148,61			
	Üst	10	104,70	15,89	109,00	132,30			

* $p < 0,05$

Tablo 8.'de araştırmaya dahil edilen öğrencilerin gelir düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları gösterilmiştir.

Öğrencilerin gelir düzeyine Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeğinde yer alan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin gelir düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Alt düzeyde bir gelire sahip olduğunu belirten öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden aldıkları puanlar, üst düzeyde bir gelire sahip olduğunu ifade eden öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir düzeyine göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin gelir düzeyine göre manevi hoşnutluk alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Alt gelir grubunda olan öğrencilerin manevi hoşnutluk alt boyutundan aldıkları puanlar, üst gelir grubunda olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin gelir düzeyine göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Gelir düzeyine göre öğrencilerin Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanların benzer olduğu saptanmıştır.

Tablo 9. Öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Anne eğt.	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p
İyi oluş	Okur yazar olmayan	20	19,20	5,11	19,00	153,70	4,033	0,258
	İlkokul	163	18,48	4,28	19,00	136,41		
	Ortaokul	56	19,59	4,11	20,00	158,13		
	Lise/Üniversite	50	19,36	4,62	20,00	154,81		
Öz kontrol	Okur yazar olmayan	20	17,50	5,66	19,00	169,70	2,824	0,420
	İlkokul	163	16,56	4,39	17,00	142,76		
	Ortaokul	56	16,21	4,37	16,00	136,42		
	Lise/Üniversite	50	16,96	3,92	17,00	152,04		
Duygusalılık	Okur yazar olmayan	20	18,35	3,62	18,50	135,75	1,711	0,634
	İlkokul	163	18,87	3,97	19,00	148,44		
	Ortaokul	56	18,45	4,54	17,00	133,83		
	Lise/Üniversite	50	18,90	4,08	19,00	150,00		
Sosyallik	Okur yazar olmayan	20	17,45	5,25	18,00	112,90	5,816	0,121
	İlkokul	163	19,15	4,45	20,00	141,92		
	Ortaokul	56	19,70	4,48	19,50	148,72		
	Lise/Üniversite	50	20,46	4,49	21,00	163,71		
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	Okur yazar olmayan	20	90,10	17,21	91,50	136,65	1,047	0,790
	İlkokul	163	91,61	14,27	93,00	142,78		
	Ortaokul	56	92,48	15,12	92,00	145,42		
	Lise/Üniversite	50	94,02	12,65	94,00	155,10		
Manevi Başa Çıkma	Okur yazar olmayan	20	22,20	3,09	22,50	186,00	5,565	0,135
	İlkokul	163	20,28	4,11	21,00	140,79		
	Ortaokul	56	20,86	3,16	21,50	147,62		
	Lise/Üniversite	50	20,02	4,34	21,00	139,38		
Aşkınlık	Okur yazar olmayan	20	9,40	1,05	10,00	163,15	2,234	0,525
	İlkokul	163	9,07	1,33	10,00	142,91		
	Ortaokul	56	9,23	1,11	10,00	151,65		
	Lise/Üniversite	50	8,78	1,72	10,00	137,09		
Manevi yaşantı	Okur yazar olmayan	20	18,20	4,43	19,00	174,03	6,639	0,084
	İlkokul	163	17,04	4,30	18,00	143,94		
	Ortaokul	56	17,68	4,56	18,00	156,38		
	Lise/Üniversite	50	15,62	5,15	15,50	124,10		
Anlam arayışı	Okur yazar olmayan	20	18,05	2,63	19,00	169,65	5,428	0,143
	İlkokul	163	17,11	2,82	18,00	137,48		
	Ortaokul	56	17,89	2,34	19,00	161,27		
	Lise/Üniversite	50	17,00	3,25	18,00	141,42		
Manevi hoşnutluk	Okur yazar olmayan	20	14,20	3,25	15,00	141,25	1,428	0,699
	İlkokul	163	14,12	3,73	14,00	140,62		
	Ortaokul	56	14,50	3,55	15,50	150,16		
	Lise/Üniversite	50	14,84	3,27	15,00	154,99		

Tablo 9. Öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (Devam)

	Anne eğt.	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
Bağlantı	Okuryazar olmayan	20	18,30	3,26	19,50	180,00	7,988	0,046*	1-4
	İlkokul	163	17,62	2,63	18,00	138,63			
	Ortaokul	56	18,14	2,50	19,00	161,50			
	Lise/Üniversite	50	17,42	2,67	18,00	133,29			
Tabiatla uyum	Okuryazar olmayan	20	9,45	2,37	10,00	121,95	5,025	0,170	
	İlkokul	163	10,09	2,51	10,00	140,59			
	Ortaokul	56	10,41	2,59	10,50	148,10			
	Lise/Üniversite	50	10,88	3,02	11,00	165,13			
Maneviyat Ölçeği Geneli	Okuryazar olmayan	20	109,80	15,02	112,00	169,88	4,310	0,230	
	İlkokul	163	105,34	15,08	109,00	139,07			
	Ortaokul	56	108,71	13,52	111,50	158,55			
	Lise/Üniversite	50	104,56	17,24	108,00	139,19			
Otonomi/ Özerklik	Okuryazar olmayan	20	57,95	10,77	59,00	161,80	3,708	0,295	
	İlkokul	163	56,72	8,58	56,00	137,12			
	Ortaokul	56	58,00	9,26	57,50	150,27			
	Lise/Üniversite	50	58,90	7,68	58,00	158,07			
Çevresel Hakimiyet	Okuryazar olmayan	20	48,90	9,15	49,00	134,25	3,105	0,376	
	İlkokul	163	49,21	8,37	50,00	139,00			
	Ortaokul	56	51,25	9,43	51,00	155,51			
	Lise/Üniversite	50	51,02	8,70	51,50	157,08			
Bireysel Gelişim	Okuryazar olmayan	20	64,25	9,22	64,50	155,90	1,079	0,782	
	İlkokul	163	62,25	9,27	62,00	141,19			
	Ortaokul	56	63,05	8,46	62,00	145,55			
	Lise/Üniversite	50	63,82	9,47	63,50	152,44			
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Okuryazar olmayan	20	61,60	9,75	62,50	138,80	1,457	0,692	
	İlkokul	163	62,23	10,84	63,00	145,46			
	Ortaokul	56	61,46	9,53	60,50	136,59			
	Lise/Üniversite	50	63,14	10,60	68,00	155,39			
Yaşam Amacı	Okuryazar olmayan	20	52,40	10,63	52,00	150,95	3,956	0,266	
	İlkokul	163	51,51	8,20	52,00	139,60			
	Ortaokul	56	51,68	9,10	51,50	140,33			
	Lise/Üniversite	50	53,82	8,33	55,00	165,45			
Kendini Kabul	Okuryazar olmayan	20	52,55	14,02	56,00	132,20	4,907	0,179	
	İlkokul	163	54,62	10,10	55,00	138,60			
	Ortaokul	56	56,16	9,51	55,50	148,85			
	Lise/Üniversite	50	58,40	9,17	56,00	166,66			

* $p < 0,05$

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları

puanların karşılaştırılmasına dair Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 9.'da gösterilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin anne düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk ve tabiatla uyum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre bağlantı alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve annesi okur yazar olmayan öğrencilerin bağlantı alt boyutundan aldıkları puanların annesi lise/üniversite mezunu olanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,05$).

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 10. Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Baba eğt.	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
İyi oluş	İlkokul	118	18,56	4,22	19,00	138,25	2,915	0,405	
	Ortaokul	53	19,74	3,71	20,00	159,93			
	Lise	87	18,72	4,88	19,00	142,00			
	Üniversite	31	19,23	4,48	21,00	153,56			
Öz kontrol	İlkokul	118	17,31	4,23	18,00	158,24	5,804	0,122	
	Ortaokul	53	16,26	4,55	16,00	136,30			
	Lise	87	15,89	4,40	16,00	131,64			
	Üniversite	31	16,74	4,52	16,00	146,97			
Duygusallık	İlkokul	118	18,58	4,15	18,00	140,92	2,176	0,537	
	Ortaokul	53	18,89	4,20	19,00	147,37			
	Lise	87	18,57	4,16	19,00	142,06			
	Üniversite	31	19,74	3,21	19,00	164,74			
Sosyallik	İlkokul	118	18,62	4,62	19,00	132,52	7,074	0,070	
	Ortaokul	53	19,23	4,34	19,00	139,14			
	Lise	87	20,06	4,71	20,00	157,65			
	Üniversite	31	20,48	3,79	22,00	167,03			
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	İlkokul	118	91,50	14,62	93,00	141,38	2,871	0,412	
	Ortaokul	53	92,85	14,18	92,00	147,28			
	Lise	87	91,23	14,85	91,00	140,34			
	Üniversite	31	95,48	12,10	98,00	167,95			
Manevi Başa Çıkma	İlkokul	118	20,53	4,04	21,00	146,26	4,184	0,242	
	Ortaokul	53	20,92	3,22	22,00	149,97			
	Lise	87	20,59	4,13	22,00	150,36			
	Üniversite	31	19,23	4,08	20,00	116,65			
Aşkınlık	İlkokul	118	8,97	1,46	9,50	139,28	1,925	0,588	
	Ortaokul	53	9,32	0,87	10,00	150,81			
	Lise	87	9,10	1,46	10,00	151,72			
	Üniversite	31	9,00	1,29	10,00	137,95			
Manevi yaşantı	İlkokul	118	17,28	4,52	18,00	150,30	7,223	0,065	
	Ortaokul	53	17,36	4,43	18,00	150,50			
	Lise	87	17,13	4,66	18,00	147,97			
	Üniversite	31	14,97	4,28	15,00	107,11			
Anlam arayışı	İlkokul	118	17,10	2,91	18,00	138,93	9,781	0,021*	2-4
	Ortaokul	53	18,32	2,06	19,00	175,92			
	Lise	87	17,18	2,88	18,00	140,70			
	Üniversite	31	16,71	3,04	17,00	127,31			
Manevi hoşnutluk	İlkokul	118	14,14	3,81	15,00	141,87	1,186	0,756	
	Ortaokul	53	14,79	3,10	15,00	154,77			
	Lise	87	14,20	3,69	14,00	141,41			
	Üniversite	31	14,61	3,19	15,00	150,29			

Tablo 10. Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (Devam)

	Baba eğt.	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p
Bağlantı	İlkokul	118	17,92	2,76	19,00	152,99	4,473	0,215
	Ortaokul	53	18,04	2,13	19,00	148,10		
	Lise	87	17,48	2,92	18,00	141,47		
	Üniversite	31	17,23	2,28	17,00	119,18		
Tabiatla uyum	İlkokul	118	10,29	2,49	11,00	147,53	1,506	0,681
	Ortaokul	53	9,98	2,43	10,00	133,20		
	Lise	87	10,39	2,75	10,00	149,78		
	Üniversite	31	10,13	3,14	10,00	142,16		
Maneviyat Ölçeği Geneli	İlkokul	118	106,22	15,81	111,00	147,97	3,908	0,272
	Ortaokul	53	108,74	12,17	110,00	154,25		
	Lise	87	106,07	16,15	109,00	144,76		
	Üniversite	31	101,87	14,52	101,00	118,55		
Otonomi/ Özerklik	İlkokul	118	56,25	8,73	55,00	134,14	5,702	0,127
	Ortaokul	53	57,09	8,51	57,00	143,23		
	Lise	87	58,18	8,93	58,00	151,27		
	Üniversite	31	60,35	7,99	61,00	171,79		
Çevresel Hakimiyet	İlkokul	118	48,96	8,63	49,50	136,25	3,521	0,318
	Ortaokul	53	50,19	8,76	51,00	146,81		
	Lise	87	50,18	8,98	51,00	148,06		
	Üniversite	31	52,16	7,95	51,00	166,65		
Bireysel Gelişim	İlkokul	118	62,02	8,93	62,00	138,28	1,665	0,645
	Ortaokul	53	62,85	8,91	63,00	144,07		
	Lise	87	63,69	9,72	64,00	152,97		
	Üniversite	31	63,32	8,72	64,00	149,82		
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	İlkokul	118	60,84	10,31	61,00	133,61	4,892	0,180
	Ortaokul	53	61,94	10,69	63,00	143,07		
	Lise	87	63,54	10,54	65,00	155,64		
	Üniversite	31	64,00	10,03	68,00	161,81		
Yaşam Amacı	İlkokul	118	51,64	8,86	52,00	141,71	1,087	0,780
	Ortaokul	53	52,40	8,99	54,00	149,60		
	Lise	87	51,86	8,07	52,00	142,34		
	Üniversite	31	53,10	8,47	53,00	157,13		
Kendini Kabul	İlkokul	118	54,40	9,98	54,00	135,79	4,664	0,198
	Ortaokul	53	56,13	9,28	56,00	151,28		
	Lise	87	55,48	10,88	55,00	144,52		
	Üniversite	31	58,00	10,71	59,00	170,66		

Tablo 10.'da araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına dair Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar benzer bulunmuştur.

Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, manevi hoşnutluk, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından almış oldukları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre anlam arayışı alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin anlam arayışı alt boyutundan aldıkları puanlar baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Tablo 11. Öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Yaşamın geçtiği yer	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
İyi oluş	Köy	45	18,31	4,54	19,00	135,52	1,086	0,581	
	İlçe/Kasaba	63	18,86	4,37	19,00	141,06			
	Şehir	181	19,06	4,34	20,00	148,73			
Öz kontrol	Köy	45	16,51	3,77	17,00	143,49	0,064	0,968	
	İlçe/Kasaba	63	16,60	4,81	17,00	143,33			
	Şehir	181	16,67	4,41	17,00	145,96			
Duygusallık	Köy	45	17,47	4,51	18,00	120,74	9,843	0,007*	1-3
	İlçe/Kasaba	63	18,06	4,10	17,00	128,62			2-3
	Şehir	181	19,32	3,85	19,00	156,73			
Sosyallik	Köy	45	17,53	4,36	18,00	112,12	9,016	0,011*	1-2
	İlçe/Kasaba	63	19,27	4,58	20,00	143,34			1-3
	Şehir	181	19,85	4,49	20,00	153,75			
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Genel	Köy	45	86,78	13,11	87,00	115,20	7,964	0,019*	1-2
	İlçe/Kasaba	63	91,30	14,48	92,00	140,63			1-3
	Şehir	181	93,69	14,34	93,00	153,93			
Manevi Başa Çıkma	Köy	45	19,93	3,74	21,00	128,09	2,273	0,321	
	İlçe/Kasaba	63	20,40	4,24	22,00	145,77			
	Şehir	181	20,65	3,89	22,00	148,94			
Aşkınılık	Köy	45	8,78	1,55	9,00	130,07	3,986	0,136	
	İlçe/Kasaba	63	9,32	1,16	10,00	159,21			
	Şehir	181	9,07	1,35	10,00	143,77			
Manevi yaşantı	Köy	45	17,73	4,30	18,00	158,26	1,580	0,454	
	İlçe/Kasaba	63	17,24	4,50	18,00	146,91			
	Şehir	181	16,73	4,63	18,00	141,04			
Anlam arayışı	Köy	45	17,20	2,74	18,00	139,43	0,474	0,789	
	İlçe/Kasaba	63	16,94	3,44	18,00	141,74			
	Şehir	181	17,46	2,58	18,00	147,52			
Manevi hoşnutluk	Köy	45	13,93	3,62	14,00	135,20	4,639	0,098	
	İlçe/Kasaba	63	13,63	3,87	14,00	128,98			
	Şehir	181	14,66	3,44	16,00	153,01			
Bağlantı	Köy	45	17,53	2,74	18,00	138,56	2,323	0,313	
	İlçe/Kasaba	63	17,46	2,65	18,00	133,69			
	Şehir	181	17,88	2,65	19,00	150,54			
Tabiatla uyum	Köy	45	10,49	2,58	11,00	154,31	1,999	0,368	
	İlçe/Kasaba	63	10,49	2,74	11,00	153,66			
	Şehir	181	10,10	2,60	10,00	139,67			
Maneviyat Ölçeği Genel	Köy	45	105,60	15,01	111,00	142,10	0,074	0,964	
	İlçe/Kasaba	63	105,48	17,34	107,00	144,64			
	Şehir	181	106,55	14,53	110,00	145,85			

*p<0,05

Tablo 11. Öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (Devam)

	Yaşamın geçtiği yer	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
	Köy	45	54,31	8,37	55,00	118,42	6,245	0,044*	1-2
Otonomi/Özerklik	İlçe/Kasaba	63	57,38	8,90	56,00	141,56			1-3
	Şehir	181	58,22	8,63	58,00	152,80			
Çevresel Hakimiyet	Köy	45	47,93	6,79	48,00	123,99	3,704	0,157	
	İlçe/Kasaba	63	49,46	9,61	51,00	143,67			
	Şehir	181	50,54	8,76	51,00	150,69			
Bireysel Gelişim	Köy	45	60,67	8,37	61,00	125,50	3,172	0,205	
	İlçe/Kasaba	63	62,68	9,85	62,00	143,92			
	Şehir	181	63,39	9,02	64,00	150,22			
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	Köy	45	60,13	10,83	60,00	129,02	4,618	0,099	
	İlçe/Kasaba	63	60,73	10,23	60,00	133,14			
	Şehir	181	63,22	10,34	65,00	153,10			
Yaşam Amacı	Köy	45	50,87	7,98	52,00	135,30	2,168	0,338	
	İlçe/Kasaba	63	51,08	9,56	51,00	135,88			
	Şehir	181	52,61	8,35	53,00	150,59			
Kendini Kabul	Köy	45	53,16	8,74	54,00	125,38	3,076	0,215	
	İlçe/Kasaba	63	56,52	11,24	57,00	151,94			
	Şehir	181	55,61	10,16	55,00	147,46			

* $p < 0,05$

Tablo 11.'de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 11. incelendiğinde araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeğinde yer alan iyi oluş ve öz kontrol alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yaşamını şehirde geçiren

öğrencilerin duygusallık puanları diğer öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Yaşamını köyde geçiren öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve sosyallik alt boyutundan aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre düşüktür.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Maneviyat Ölçeğinde yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, manevi yaşantı, anlam arayışı, manevi hoşnutluk, bağlantı ve tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan otonomi/özerklik alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yaşamını köyde geçiren öğrencilerin otonomi/özerklik alt boyutundan aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre düşüktür. Öğrencilerin yaşamının geçtiği yere göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 12. Öğrencilerin kardeş sayısına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (n=289)

	Kardeş sayısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	p	Fark
İyi oluş	2 ve altı	56	18,95	4,43	20,00	148,18	0,326	0,849	
	3-4	164	18,84	4,56	19,00	142,55			
	5 ve üstü	69	18,99	3,89	19,00	148,23			
Öz kontrol	2 ve altı	56	15,96	3,87	16,00	132,08	3,149	0,207	
	3-4	164	16,55	4,60	17,00	143,80			
	5 ve üstü	69	17,35	4,25	18,00	158,35			
Duygusallık	2 ve altı	56	18,61	4,08	19,00	142,08	0,148	0,929	
	3-4	164	18,85	3,89	19,00	146,59			
	5 ve üstü	69	18,65	4,52	18,00	143,60			
Sosyallik	2 ve altı	56	19,79	4,99	20,00	151,97	2,313	0,315	
	3-4	164	19,51	4,57	20,00	148,11			
	5 ve üstü	69	18,67	4,10	19,00	131,94			
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli	2 ve altı	56	91,29	14,67	92,00	140,50	0,218	0,897	
	3-4	164	92,25	14,86	92,50	145,62			
	5 ve üstü	69	92,38	12,98	94,00	147,17			
Manevi Başa Çıkma	2 ve altı	56	19,98	4,46	21,00	136,05	1,926	0,382	
	3-4	164	20,40	3,92	21,50	143,41			
	5 ve üstü	69	21,07	3,51	22,00	156,04			
Aşkınlık	2 ve altı	56	8,84	1,59	9,00	133,65	1,595	0,450	
	3-4	164	9,09	1,36	10,00	147,03			
	5 ve üstü	69	9,23	1,09	10,00	149,38			
Manevi yaşantı	2 ve altı	56	16,04	4,72	17,00	129,32	13,757	0,001*	1-3
	3-4	164	16,62	4,38	17,00	136,86			2-3
	5 ve üstü	69	18,70	4,45	19,00	177,07			
Anlam arayışı	2 ve altı	56	17,18	2,71	18,00	138,69	1,294	0,524	
	3-4	164	17,20	2,98	18,00	143,22			
	5 ve üstü	69	17,68	2,47	18,00	154,35			
Manevi hoşnutluk	2 ve altı	56	14,41	3,09	15,00	143,74	0,068	0,966	
	3-4	164	14,27	3,75	15,00	144,49			
	5 ve üstü	69	14,39	3,60	14,00	147,22			
Bağlantı	2 ve altı	56	17,39	2,90	18,00	132,63	10,864	0,004*	1-3
	3-4	164	17,47	2,80	18,00	137,41			2-3
	5 ve üstü	69	18,64	1,81	19,00	173,07			
Tabiatla uyum	2 ve altı	56	10,50	2,75	10,00	152,92	0,689	0,708	
	3-4	164	10,12	2,72	10,50	142,26			
	5 ve üstü	69	10,33	2,29	10,00	145,09			
Maneviyat Ölçeği Geneli	2 ve altı	56	104,34	16,35	107,50	135,82	3,934	0,140	
	3-4	164	105,16	15,96	110,00	140,96			
	5 ve üstü	69	110,04	11,51	111,00	162,05			

* $p < 0,05$

Tablo 12. Öğrencilerin kardeş sayısına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması (Devam)

	Kardeş sayısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	χ^2	P
Otonomi/Özerklik	2 ve altı	56	57,66	8,05	56,50	142,78	0,075	0,963
	3-4	164	57,23	9,51	57,00	144,96		
	5 ve üstü	69	57,71	7,31	58,00	146,89		
Çevresel Hakimiyet	2 ve altı	56	50,95	8,63	52,50	156,42	1,334	0,513
	3-4	164	49,70	9,13	50,00	142,92		
	5 ve üstü	69	49,52	7,72	50,00	140,67		
Bireysel Gelişim	2 ve altı	56	62,88	8,69	64,00	144,35	0,733	0,693
	3-4	164	63,06	9,63	63,00	148,19		
	5 ve üstü	69	62,17	8,31	62,00	137,96		
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler	2 ve altı	56	62,52	10,33	63,50	147,38	0,505	0,777
	3-4	164	62,34	10,68	62,50	146,81		
	5 ve üstü	69	61,58	10,09	62,00	138,78		
Yaşam Amacı	2 ve altı	56	51,96	9,14	53,00	143,60	0,140	0,932
	3-4	164	51,87	8,43	52,00	144,10		
	5 ve üstü	69	52,36	8,59	52,00	148,27		
Kendini Kabul	2 ve altı	56	56,91	9,70	56,00	154,45	1,032	0,597
	3-4	164	55,16	10,60	55,00	144,07		
	5 ve üstü	69	54,87	9,74	55,00	139,54		

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin kardeş sayısına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına dair Kruskal-Wallis H testi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin kardeş sayısına göre Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Kardeş sayısına göre öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar benzerdir.

Öğrencilerin kardeş sayısına göre Maneviyat Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan manevi başa çıkma, aşkınlık, anlam arayışı, manevi hoşnutluk ve tabiatla uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin kardeş sayısına göre manevi yaşantı ve bağlantı alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Beş ve üstü sayıda kardeşi olan öğrencilerin manevi yaşantı ve bağlantı alt boyutlarından aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerin kardeş sayısına göre Psikolojik İyi Olma Ölçeğindeki otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiki açıdan anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 13. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanları arasındaki korelasyonlar (n=284)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
İyi oluş (1)	1																		
Öz kontrol (2)	0,166*	1																	
Duygusalılık (3)	0,275*	0,166*	1																
Sosyallik (4)	0,248*	0,181*	0,413*	1															
Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği Geneli (5)	0,608*	0,542*	0,688*	0,683*	1														
Manevi Başa Çıkma (6)	0,228*	0,075	0,158*	0,046	0,177*	1													
Aşkınlık (7)	0,155*	0,040	0,164*	0,118*	0,184*	0,538*	1												
Manevi yaşantı (8)	0,151*	0,078	0,075	-0,110	0,066	0,615*	0,378*	1											
Anlam arayışı (9)	0,223*	0,065	0,200*	0,112	0,234*	0,496*	0,517*	0,462*	1										
Manevi hoşnutluk (10)	0,448*	0,408*	0,301*	0,212*	0,521*	0,267*	0,212*	0,169*	0,303*	1									
Bağlantı (11)	0,120*	0,095	0,116*	-0,022	0,107	0,525*	0,488*	0,529*	0,484*	0,239*	1								
Tabiatla uyum (12)	0,188*	0,040	0,045	0,008	0,093	0,256*	0,218*	0,309*	0,317*	0,135*	0,275*	1							
Maneviyat Ölçeği Geneli (13)	0,322*	0,217*	0,214*	0,058	0,301*	0,790*	0,594*	0,785*	0,698*	0,534*	0,687*	0,497*	1						
Otonomi/Özerklik (14)	0,201*	0,186*	0,258*	0,368*	0,407*	0,049	0,180*	-0,058	0,144*	0,138*	0,000	-0,019	0,061	1					
Çevresel Hakimiyet (15)	0,439*	0,300*	0,374*	0,365	0,572*	0,246*	0,284*	0,167*	0,312*	0,480*	0,228*	0,147*	0,386*	0,352*	1				
Bireysel Gelişim (16)	0,358*	0,183*	0,364*	0,281*	0,435*	0,212*	0,297*	0,089	0,258*	0,341*	0,132*	0,076	0,275*	0,379*	0,585*	1			
Diğerleriyle Olumlu İlişkiler (17)	0,340*	0,118*	0,440*	0,325*	0,490*	0,252*	0,286*	0,138*	0,160*	0,403*	0,137*	0,031	0,304*	0,350*	0,586*	0,578*	1		
Yaşam Amacı (18)	0,384*	0,311*	0,306*	0,242*	0,453*	0,282*	0,194*	0,125*	0,231*	0,465*	0,213*	0,103*	0,349*	0,276*	0,585*	0,577*	0,433*	1	
Kendini Kabul (19)	0,497*	0,304*	0,367*	0,281*	0,552*	0,215*	0,215*	0,175*	0,218*	0,540*	0,118*	0,141*	0,382*	0,419*	0,651*	0,507*	0,517*	0,546*	1

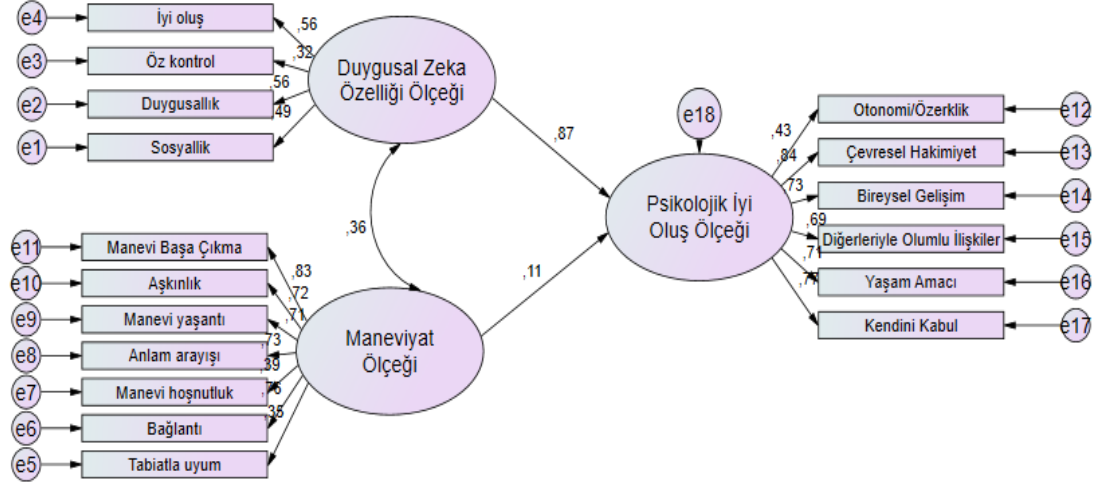
* $p < 0,05$

Tablo 12.'de araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği, Maneviyat Ölçeği ve Psikolojik İyi Olma Ölçeğinden aldıkları puanları arasındaki korelasyonlara ilişkin Spearman testi sonuçları verilmiştir.

Öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol ve duygusallık alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Maneviyat Ölçeği genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu korelasyonlar pozitif yönlüdür. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol ve duygusallık alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, Maneviyat Ölçeği genelinden aldıkları puanlar da artmaktadır.

Öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan otonomi/özerklik, çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar da artış göstermektedir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Maneviyat Ölçeği genelinden aldıkları puanlar ile Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin Maneviyat Ölçeği puanları arttıkça, Psikolojik İyi Olma Ölçeğinde yer alan çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, yaşam amacı ve kendini kabul alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Şekil 6. Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği ve Maneviyat Ölçeğinin, Psikolojik İyi Olma Ölçeği Puanlarına Etkisi

Şekil 6’ da araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği ve Maneviyat Ölçeğinin, Psikolojik İyi Olma Ölçeği puanlarına etkisinin incelenmesine ilişkin yol (path) diagramı sonuçları gösterilmiştir.

Şekil 6 incelendiğinde araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği puanlarının Psikolojik İyi Olma Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir ($\beta=0,87$; $p<0,05$). Öğrencilerin Maneviyat Ölçeğinden aldıkları puanların Psikolojik İyi Olma Ölçeği puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı belirlenmiştir ($\beta=0,11$; $p>0,05$). Buna göre öğrencilerin Maneviyat Ölçeği puanları Psikolojik İyi Olma Ölçeği puanlarını yordamazken, Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği puanlarının Psikolojik İyi Olma Ölçeği puanlarını pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde bazı sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, gelir seviyesi, medeni durum, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, çalışma durumu, anne babanın eğitim düzeyi, bölüm ve sınıf) duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığı, duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiler ve duygusal zekâ ve maneviyatın psikolojik iyi oluşu yordama düzeyi incelenmiştir.

Araştırma bulgularına göre duygusal zekâ genel puanı ve duygusal zekânın iyi oluş, öz kontrol ve duygusallık alt boyutları ile maneviyat arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Ülkemizde maneviyat ve duygusal zekâ çalışmalarına az sayıda rastlandığından genel olarak dindarlık ve duygusal zekâ ve duygusal zekânın alt boyutlarıyla ilişkisine yer verilen çalışmalara bakılmıştır. Dalkılıç'ın çalışmasında (2019:77) dini yönelim ve duygusal zekâ arasında pozitif anlamlı ilişki görülmüştür. Ayrıca bu çalışmadaki bulguyu destekler nitelikte dini yönelim ve duygusal zekânın öz kontrol alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirtilmiştir. Zeynep Özcan'ın (2016:2775) empati ve dindarlık ilişkisine baktığı çalışmasında empatik ilgi ve dindarlık arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Dindarlık, iç güdümlü dindarlık ve duygusal zekâ arasında pozitif anlamlı ilişkinin görüldüğü çalışmalar mevcuttur (Keleş 2019:96; Liu 2010:464; Peak 2006:485; Butt 2014:8). Beauvis ve arkadaşları (2014:166) tarafından yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin duygusal zekâ ve manevi iyi oluş düzeyleri incelenmiş ve iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı ilişki görülmüştür.

Duygusal zekâ genel puanı ve iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutları ile psikolojik iyi oluşun tüm alt boyutları arasında pozitif anlamlı ilişki görülmüştür. İlgili literatürde duygusal zekânın iyi oluşla ilişkisinin bulunduğu araştırmalar mevcuttur (Deniz vd. 2017:23; Austin, Saklofske ve Egan, 2005; Çelik, 2008; Gallagher ve Vella-Brodrick, 2008; Paul-Oudouard, 2006; Zhao, Kong ve Wang, 2013; akt. Deniz vd. 2017:24). Benzer şekilde Tekin'in 305 üniversite öğrencisinin katılımıyla yaptığı çalışmada (2014:62) duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş arasında anlamlı pozitif ilişki görülmüştür. Duygusal zekânın stres ve sağlık-iyilik hali ilişkisinde koruyucu olduğu bu nedenle duygusal zekânın stresli

durumlarla başa çıkmada önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Vatan 2020:275). Örneğin bir çalışmada şehit ailelerine yönelik olarak uygulanan duygusal zekâ becerilerini geliştirme eğitimi sonucunda, şehit ailelerinin depresyon ve anksiyete düzeylerinde düşüş görülmüştür (Özçelik 2007:64). Duygusal zekâsı yüksek bireyler yaşamının iş, özel yaşam, eğitim gibi birçok alanında istediği neticelere ulaşır ve duygularını yönetebilir. Psikolojik iyi oluş düzeyi yüksek kişiler ise kendilerini olduğu gibi kabul eder, yaşamda anlamlı amaçlara sahiptir, bireysel gelişimlerini devam ettirir ve başkalarıyla nitelikli ilişkiler kurar. Bu nedenle psikolojik iyi oluş ve duygusal zekânın birbiriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Deniz vd. 2017:24).

Maneviyat ile psikolojik iyi oluşun otonomi-özerklik alt boyutu hariç tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiye rastlanmıştır. Literatür tarandığında bu bulguyla benzer bulguların yer aldığı çalışmalar görülmüştür. Maneviyat ve manevi unsurların psikolojik iyi oluşla ilişkisinin incelendiği pek çok çalışmada pozitif yönde anlamlı ilişki görülmüştür (Tosyalıoğlu 2021:80; Akman 2020:49; Solmaz 2019:45; Kalaycı 2019:91; Toprak 2018:83; Thauyoye vd. 2018:2174; Saleem 2017:422; Holder vd. 2010:144; Hodges 2002:114). Ayrıca Doğan'ın (2014:278) 1007 katılımcı ile yaptığı çalışmada ve Cirhinlioğlu'nun (2006:110) üniversite öğrencilerinde dini yönelimle psikolojik iyi oluş ilişkine baktığı çalışmada, içsel dini yönelimle psikolojik iyi oluş arasında anlamlı pozitif ilişki görülmüştür.

Duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş puanlarının cinsiyete göre değişip değişmediğine ilişkin elde edilen bulgularda duygusal zekâ genel puanı bakımından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatürde cinsiyete göre bir farka rastlanmayan çalışmalar olduğu gibi (Shutte vd. 2001:528; Ruiz-Aranda ve ark. 2012:465; Greven vd. 2008:1566; Kong, Zhao ve You 2012:1041; Amitay ve Mongrain 2007:336) bazı çalışmalarda ise duygusal zekâ puanındaki cinsiyete göre farklılıkların hemen bir çıkarımda bulunulmadan biyolojik, kalıtsal ve sosyo-kültürel değişkenler bakımından incelenmesi gerekliliği tartışılmıştır (Palmer vd. 2005:302). Duygusal alt boyutunda kadın öğrencilerin erkeklerden daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Bu çalışmaya benzer şekilde cinsiyet bakımından duygusal alt boyutunda anlamlı bir farklılığın görüldüğü ve kız öğrencilerin duygusal puanının erkek öğrencilere göre yüksek bulunduğu çalışmalara rastlanmıştır (Yağcan, Uludağ ve Okumuş 2021:227; Arıç ve Ömerustaoğlu 2018:1). Duygusal zekânın duygusal boyutu kendinin ve başkalarının

duygularını anlama, duygularını ifade etme, empati ve kişilerarası ilişki becerilerini kapsar. Bu boyutta yüksek puan alan kişiler empati kurma ve tatminkar ilişkiler geliştirme konusunda yeteneklidirler (Petrides ve Furnham,2003;akt. Akdeniz 2014:91).

Maneviyat ölçeğinin aşkınlık ve bağlantı alt boyutunda kadın öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek puan almışlardır. Ölçekte aşkın varlığa inanca vurgu yapan maddeler aşkınlık boyutunu oluşturmuştur. Allah'la ilişki ve aşkın varlıkla bağlantıyı vurgulayan maddeler de bağlantı boyutunu ifade etmiştir (Şirin 2018:1298).

Psikolojik iyi oluşun bireysel gelişim, diğerleriyle olumlu ilişkiler, kendini kabul alt boyutlarından kadın öğrenciler erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek puan almışlardır. Bu bulgu pek çok çalışma ile tutarlılık göstermektedir (Cenkseven 2004:162; Cirhinlioğlu 2006:107; Seyhan 2013: 161; Doğru 2018:105; Özden 2014:105; Ryff 1995:101; Radler ve Ryff 2010:318). İlişkilerin başında kendilerini daha iyi tanımlayan kadınların diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma eğilimlerinin erkeklere göre daha fazla olduğu düşünülmektedir (Cirhinlioğlu 2006:108).

Duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş puanlarının yaş değişkenine göre değişip değişmediğine ilişkin elde edilen bulgulara bakıldığında duygusal zekânın sosyallik alt boyutunda, yirmi yaş altındakilerin yirmi üç yaş üzerinelere göre yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Sosyallik alt boyutunun sosyal farkındalık, sosyal çevre oluşturabilme gibi bazı becerileri içerdiği göz önünde bulundurulduğunda; araştırmaya katılan yirmi üç yaş üzerindeki öğrencilerin bazı meslek kuramlarına göre işe yerleşme aşamasında olmalarından ötürü (Siyez 2015:187) kpss gibi sınavlara yönelmiş olabileceklerinden, yirmi yaş altındaki öğrencilere göre bu alt boyuttan daha düşük puan almış olabilecekleri düşünülmüştür.

Duygusal zekâ, maneviyat ve psikolojik iyi oluş puanlarının sınıf değişkenine göre değişip değişmediğine ilişkin elde edilen bulgularda ise psikolojik iyi oluşun bireysel gelişim ve diğerleriyle olumlu ilişkiler alt boyutlarında ikinci sınıf öğrencileri ile üç ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Buna göre ikinci sınıf öğrenciler üç ve dördüncü sınıfa devam eden öğrencilere göre bireysel gelişim ve diğerleriyle olumlu ilişkiler alt boyutlarından daha düşük puanlar almışlardır. Eğitim düzeyi yükseldikçe psikolojik iyi oluşun arttığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Keyes ve Ryff, 1998; Keyes ve diğerleri,

2002; Ryff ve Singer, 1996; akt. Doğru 2018:104). Walker'ın (2009:3) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin son sınıflara gelindiğinde psikolojik iyi oluşun yükseldiği görülmüştür. Medeni durum ve çalışma durumu değişkenine göre ölçeklerden alınan puanlar açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Gelir düzeyine göre bir farklılık olup olmadığına bakıldığında ise alt gelir düzeyinde olduğunu belirten öğrenciler üst düzey gelirden olduğunu belirten öğrencilere göre duygusal zekâ genelinden daha düşük puan almışlardır. Benzer şekilde Arslan'ın (2021:134) ve Bozkurt'un (2021:59) çalışmalarında aile gelir düzeyi algısına göre yüksek gelir düzeyi yönünde anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bunun yanında aile gelir düzeyi ile duygusal zekâ arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı çalışmalar da mevcuttur (Delikoyun, 2017; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012; akt. Arslan 2021:134).

Maneviyat ölçeği genel puanında gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Maneviyat ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşmanın görülmediği çalışmalara rastlanmıştır (Tosyalıoğlu 2021:86; Rodrigues vd. 2017:433; Johnstone vd. 2012: 1032). Zinnbauer vd. (1997:557) ve Rakhshanderou ve Ghaffari (2017:79) ise çalışmalarında gelir düzeyini yüksek ifade eden bireylerin maneviyatlarının da yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada alt gelir düzeyinde olduğunu belirten öğrenciler üst düzey gelirden olduğunu belirten öğrencilere göre maneviyat ölçeğinin manevi hoşnutluk alt boyutundan daha düşük puanlar almıştır. Ölçekte hayata dair hoşnutluk duygusu ve mutluluk gibi maddeler manevi hoşnutluk boyutunu oluşturmuştur (Şirin 2018:1298). Gelir düzeyine göre psikolojik iyi oluş puanları ise benzerdir. Anne eğitim düzeyine göre ölçek puanları değerlendirildiğinde maneviyat ölçeğinin bağlantı alt boyutundan annesi okur yazar olmayan öğrenciler annesi lise-üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek puan almışlardır. Baba eğitim düzeyine bakıldığında ise maneviyat ölçeğinin anlam arayışı alt boyutundan babası üniversite eğitim düzeyinde olan öğrenciler, babası ortaokul eğitim düzeyinde olan öğrencilere göre daha düşük puanlar almıştır.

Yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkenine göre ölçek puanlarına bakıldığında, yaşamının çoğunun geçtiği yeri şehir olarak ifade eden öğrenciler duygusal zekânın

duygusallık alt boyutundan diğer öğrencilere göre daha yüksek puan almışlardır. Yaşamının çoğu köyde geçen öğrenciler duygusal zekâ genel puanından ve sosyallik alt boyutundan diğer öğrencilere göre daha düşük puan almışlardır. Literatür tarandığında benzer sonuçlara rastlanmıştır (Özbiçer 2013:68; Göçet 2006:79; Bender 2006:173; Üncü 2007:71).

Yine psikolojik iyi oluşun otonomi-özerklik alt boyutunda da yaşamının çoğu köyde geçen öğrenciler diğer öğrencilere göre daha düşük puan almışlardır. Ateş'in yaptığı çalışmada (2021:63) şehir ve büyükşehir de yaşayan bireylerin köy ve kasabada yaşayan bireylere göre psikolojik iyi oluşu daha yüksek bulunmuştur. Özerklik boyutundan bireylerin düşük puan almaları başkalarının beklenti ve değerlendirmeleri ile ilgilenmesini, kararlarını önemli kılmak için başkalarının yargılarına güvenmesini, düşünmek ve hareket etmek için sosyal baskılara uymasını ifade etmektedir (Ryff 2014:12). Yaşamının çoğunu köyde geçirenlerin daha toplulukçu, alınan kararların yakın çevre tarafından daha çok değerlendirildiği bir ortamda bulunmuş olmalarından dolayı özerklik boyutundan daha düşük puan almış olabilecekleri düşünülmüştür.

Kardeş sayısı değişkenine bakıldığında duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş puanları benzer iken maneviyat ölçeğinin manevi yaşantı ve bağlantı alt boyutundan beş ve üzeri kardeş olan öğrenciler daha yüksek puan almışlardır.

Bu araştırmada ayrıca duygusal zekâ ve maneviyatın psikolojik iyi oluşu yordama düzeyi incelenmiş, elde edilen bulgulara göre duygusal zekâ psikolojik iyi oluşun pozitif yönde yordanmasına anlamlı katkıda bulunmuştur. Bu bulguyla benzer sayılabilecek üç çalışmanın bulgusunda (İmroğlu vd. 2021: 2037; Zümbül 2019:29; Deniz vd. 2017:23) bilinçli farkındalığın psikolojik iyi oluş üzerinde yordayıcı rolü olduğu tespit edilmiştir. Maneviyat puanları ise psikolojik iyi oluşun yordanmasına anlamlı bir katkıda bulunmamıştır. Literatüre bakıldığında ise bu bulguyu desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır (Holder vd. 2010:144; Saleem 2017:422; Hodges 2002:114). Thouvoye ve diğerleri tarafından 2017'de yapılan bir araştırmada maneviyatın iyi oluşu yordadığı görülmüştür. Solmaz'ın yaptığı çalışmada ise (2019:51) manevi yönelimin psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Özellikle de covid, afetler, ekonomi, küresel ısınma gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldığımız son yıllarda maneviyat, psikolojik iyi oluş ve duygusal zekânın ruhsal sağlık açısından daha önemli hale geldiği düşünülmektedir. Kültürel değerleri, dini öğretileri ve manevi kaynaklarıyla zengin ülkemizde bu alanda daha çok çalışma yapılmasıyla kültürel ve yerel faktörleri göz önünde bulunduran araştırmaların da artabileceği düşünülmektedir. Duygusal zekanın gelişimine katkıda bulunacak eğitim programlarının geliştirilip uygulanmasının psikolojik iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde duygusal zeka becerilerinin kazandırıldığı aile ortamları da bireylerin psikolojik iyi oluşuna katkı sağlayabilir. Bu anlamda ebeveynlerin duygusal zeka becerilerine ve bunların önemine dair bilgi edinmeleri çeşitli kurumlar tarafından sağlanabilir. Psikolojik danışma ve terapilerde danışanın duygusal zeka becerileri ve manevi yönünün göz ardı edilmemesi iyi oluşu destekleyebilir. Maneviyatın tanım ve kapsam genişliğinden ötürü bu alanda daha çok çalışma yapılmasına ve çeşitli ölçeklerin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Maneviyat ve Duygusal Zekânın bir arada ele alındığı çalışmalara az sayıda rastlandığından, birlikte çalışılması bu alanda literatürün genişletilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar Tekin, Fusun (2001). “ Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları ile İlişkisi” <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> .
- Akdeniz, Seher (2014). “Farklı Merhamet Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Anksiyete, Stres ve Duygusal Zekânın İncelenmesi”. *Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Akman, Afra Esmâ (2020). “Maneviyat Düzeylerine Göre Stres, Bilgece Farkındalık ve Ayrışma-Bütünleşme Farklılıkları”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunbaş, Tuğçe ve Özabacı, Nilüfer (2019). "Bir Duygusal Zekâ Programının İlkokul Öğrencilerinin Duygusal Zekâ, Atılgan, Saldırgan ve Çekingen Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 659-688.
- Amitay, O.Aaron. ve Mongrain, Myriam. (2007). “From Intelligence to Intelligent Choice of Partner”. *The Journal of Social Psychology*, 147(4), 325-343.
- Apak, Hıdır ve Acar, Muhammet C. (2018) “Dindarlığın Bir Boyutu Olarak Maneviyat” <https://www.researchgate.net/publication/330280464>
- Arıg, Seda., & Ömerustaoğlu, Adnan. (2018). “Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. <https://dergi.biruni.edu.tr/wp-content/uploads/2018/06/%C3%9Cniversite-%C3%96%C4%9Frencilerinin-Duygusal-Zekâlar%C4%B1-ve-Akademik-Ba%C5%9Far%C4%B1lar%C4%B1-Aras%C4%B1ndaki-%C4%B0li%C5%9Fkinin-%C4%B0ncelenmesi-1.pdf>
- Arslan, Damla (2021). “Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zekânın Yaşam Doyumu ve Kariyer Seçimleriyle Olan İlişkisi”. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.*

- Ateş, Melike Feyza (2021). “Covid-19 Salgını Sürecinde Bireylerin Kaygı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Sosyodemografik Özellikler, Algılanan Sosyal Destek, Duygusal Düzenleme ve Empati Açısından İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.*
- Barnett, J. E. (2016) “Are Religion And Spirituality Of Relevance in Psychotherapy?”. *Spirituality In Clinical Practice*, 3(1), 5.
- Bar-On, Reuven (2006). “The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI)”. *Psicothema*, 18, 13-25.
- Baş, Erdoğan (2018) “Kişilik Ve Karakter İnşasında Kur'an'ın Sunduğu Güzel İnsan Modeli” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 277-296.
- Beauvais, Audrey., Stewart, Julie., & DeNisco, Susan (2014). Emotional Intelligence and Spiritual Well-Being: Implications for Spiritual Care”. *Journal of Christian Nursing*, 31(3), 166-171.
- Bender, Merih Tekin. (2006). “Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinde Duygusal Zekâ ve Yaratıcılık İlişkileri”. *Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*
- Bozkurt, Mutlu Tuğba (2021). “Spor Fakültesinde Eğitim Alan Öğrencilerin Sporda E-Öğrenmeye Yönelik Tutumları, Akademik Erteleme Davranışları ve Duygusal Zekâ Özelliğinin İncelenmesi”. *Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Brick, Johnstone., Yoon, Dong Pil., Cohen, Daniel., Schopp, Laura., McCormack, Guy. Campbell, James ve Smith, Marian (2012). “Relationships Among Spirituality, Religious Practices, Personality Factors, and Health for Five Different Faith Traditions”, *J Relig Health*, c.51 ss.1017–1041.
- Burger, Jerry. M. (2006). *Kişilik*. 1.b. (Çev:Sarioğlu Erguvan). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burrus, Jeremy., Betancourt, Anthony., Holtzman, Steven., Minsky, Jennifer., MacCann,

- Carolyn., & Roberts, Richard. D. (2012). “Emotional Intelligence Relates to Well- being: Evidence From The Situational Judgment Test of Emotional Management” . *Applied Psychology: Health and Well- Being*, 4(2), 151-166.
- Bush, A. L., Jameson, J. P., Barrera, T., Phillips, L. L., Lachner, N., Evans, G., ... & Stanley, M. A. (2012) “An Evaluation Of The Brief Multidimensional Measure Of Religiousness/Spirituality In Older Patients With Prior Depression Or Anxiety” *Mental Health, Religion & Culture*, 15(2), 191-203.
- Butt, Farva Mansoor (2014). “Emotional Intelligence, Religious Orientation, and Mental Health Among University Students”, *Pakistan Journal of Psychological Research*, 29 (1), 1-19.
- Carr, Alan; çev. Şendilek, Ümit (2015). *Pozitif Psikoloji*. İstanbul. Kaknüs Yayınları
- Cenkseven, Fulya ve Akbaş, Turan. (2007). “Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi” . *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 43-65.
- Cenkseven, Fulya (2004). “Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi”. *Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı*.
- Ceylan, İsa (2019). “Manevi Eğitim Açısından Hacı Bayrâm-ı Velî’nin Şiirlerinde Varoluşçu Temalar” *Anadolu İlahiyat Akademisi Eskiye Dergisi*, 39, 391-418.
- Cirhinlioğlu, Fatma Gül. (2010). *Din psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cirhinlioğlu, Fatma Gül.(2006) “Üniversite Öğrencilerinde Utanç Eğilimi, Dini Yönelimler, Benlik Kurguları Ve Psikolojik İyilik Hali Arasındaki İlişkiler” Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara
- Cirhinlioğlu Fatma Gül, Cirhinlioğlu Zafer ve Ok Üzeyir (2013). *Dindarlık Ruh Sağlığı ve Modernite*. Ankara. Nobel Yayınları
- Cooper, Robert K. ve Sawaf, Ayman Ph.D. (2000). *Liderlikte Duygusal Zekâ*. 2.b. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Costa, Hilda., Ripoll, Pilar., Sánchez, Miquel., & Carvalho, Carla (2013). “Emotional Intelligence and Self-Efficacy: Effects on Psychological Well-Being in College Students”. *The Spanish Journal of Psychology*, 16.
- Dalkılıç, Şeyma (2019). “Duygusal Zekâ ve Dindarlık İlişkisi”. *Yüksek Lisans Tezi. Erzurum. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.*
- Deniz, Mehmet Engin., Erus S. Merve ve Büyükcebeci Ayşe (2017). “Bilinçli Farkındalık ile Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Duygusal Zekânın Aracılık Rolü”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 17-31.
- Deniz Mehmet Engin, Özer Esin ve Işık Erkan. (2013). “Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği–Kısa Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.” *Eğitim ve Bilim*, 38(169).
- Demircioğlu, Aytekin (2020). “Gazali’nin Değerler Atlası” . *Sosyal Bilimlerde*, 1. <https://www.academia.edu/>
- Diener, Ed, Wirtz, Derrick, Biswas-Diener, R., Tov, William, Kim-Prieto, C., Choi, D. W., & Oishi, S. (2009). New Measures Of Well-Being. In *Assessing Well-Being* (Pp. 247-266). Springer, Dordrecht.
- Dimitrijević, A. Altaras., Marjanović, Z. Jolic., & Dimitrijević, Aleksandar. (2018) “Whichever Intelligence Makes You Happy: The Role of Academic, Emotional, and Practical Abilities in Predicting Psychological Well-Being”. *Personality and Individual Differences*, 132, 6-13.
- Doğan, Mebrure (2014). “Dindarlık Sabır ve Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkiler”. *Doktora Tezi. Erzurum. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.*
- Doğan, Türkan (2006) “Üniversite Öğrencilerinin İyilik Halinin İncelenmesi” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 120-129.
- Doğru, Naime (2018). “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Stres, Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Sosyal Destek Değişkenleri Bakımından İncelenmesi”. *Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.*

- Durmuş, İsmail (2012). “Üslûp”
https://openaccess.29mayis.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12723/1236/2012_42_DURMUSI3.pdf?sequence=1
- Düzgüner, Sevde., & Bahadır, Abdülkerim (2013). ‘Maneviyat Algısı ve Diğerkâmlıkla İlişkisi: Kan Bağışı Örneğinde Türkiye ve Amerika Karşılaştırmalı Nitel Bir Araştırma’.
<https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12452/838>
- Erman, Esra (2005) “Mistik Dindarlarda Benlik Kontrolü (Self-Control) ve Ahlaki Güç” <http://acikerisim.uludag.edu.tr/handle/11452/5933>
- Gazali, İmam (2000). *Mutluluk ve Saadet Hazinesi, Kimya-yı Saadet*. Çev. Arslan, Ali. İstanbul: Merve Yayınları.
- Goleman, Daniel (1996). *Duygusal Zekâ Neden IQ’dan Daha Önemlidir?*.49.b. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Goleman, Daniel; Boyatzis, Richard ve McKee, Annie (2003). *Yeni Liderler*. 2.b. İstanbul:Varlık Yayınevi.
- Göçet Tekin, Emine (2014). “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Duygusal Zekâ ve Sosyal İyi Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”. *Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı*.
- Göçet, Emine. (2006). “Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki”. *Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya*.
- Günay, Umay ve Horata Osman (2019). *Risaletü’n-Nushiyye*. 4.b. Ankara: Akçağ Yayınları
- Greven, Corina., Chamorro-Premuzic, Tomas., Artech, Adriane. ve Furnham, Adrian (2008).
- “A Hierarchical Integration Of Dispositional Determinants Of General Health in Students: The Big Five, Trait Emotional Intelligence and Humour Styles”. *Personality and Individual Differences*, 44, 1562-1573.

- Ekşi, Halil (2017). *Psikoterapi ve Psikolojik Danışmada Maneviyat Kuramları ve Uygulamaları*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hill, Peter., Pargament, Kenneth. (2015). “Din ve Maneviyatın Kavramlaştırılması ve Ölçülmesindeki Gelişmeler” Çev. Mustafa Ulu. *Bilimname: Düşünce Platformu*, 28(1), 343-368
- Hodges Shannon (2002). “Mental Health, Depression and Dimensions of Spirituality and Religion” . *J Adult Develop*, C.9., S.2., ss. 109-115.
- Holder Mark D., Ben Coleman, Judi M. Wallace (2010). “Spirituality, Religiousness, And Happiness in Children Aged 8-12 Years” , *Journal of Happiness Studies*, C.11, S.2, ss. 131-150.
- Kalaycı, Ahmet (2019). “Maneviyat ve Ödönanik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Bilgeliğın Aracılık Rolü”. *Yüksek Lisans Tezi. Tokat. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Karaman, Mesut., Coşkun, Selin., Aldal, Hasret., Kökkaya, Asiye ve Obuz, Eda (2019). “Duygusal Zekânın Psikolojik İyi Oluş Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma” Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, <https://www.researchgate.net/publication/341642589>
- Karacoşkun, M. D., Horozcu. (2017). *Din Psikolojisi El Kitabı*. Ankara:Grafiker Yayınları.
- Kasapoğlu, Figen, (2017) “Psikolojik Danışma Süreci ve Maneviyat: Bir Bütünleştirme Arayışı” *Hikmet Yurdu*, 10(19), 141-157.
- Kasar, Veysel. (2007). “Hz. Peygamber’in Sünnetinde Duygu Eğitimi” *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 271-291.
- Keleş, Fatimatüzzehra (2019). “Duygusal Zekâ ve Dindarlık”. *Yüksek Lisans Tezi. Konya. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı*.
- Keskinoğlu, Muhammet Şerif, Fusun Ekşi ve Halil Ekşi. (2019) “İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği” nin Uyarlanması." *Social Sciences* 14.3: 723-737.

- Kimter, Nurten. (2013). “Din ve Maneviyatı Kavramlaştırma: Birleşme ve Ayrılma Noktaları”. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (3), 85-118.
- Koenig, H. G. (2008). “Concerns About Measuring “Spirituality” in Research”. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 196(5), 349-355.
- Kolander, C. A., & Chandler, C. K. (1990). “Spiritual Health: A Balance of All Dimensions”. <https://eric.ed.gov/?id=ED323172>
- Kong, Feng., Zhao, Jingjing. ve You, Xugun (2012). “Emotional Intelligence and Life Satisfaction in Chinese University Students: The Mediating Role of Self-Esteem and Social Support”. *Personality and Individual Differences*, 53, 1039-1043.
- Liu, Chung (2010). “The Relationship Between Personal Religious Orientation and Emotional Intelligence”, *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 38 (4), 461–467.
- Maboçoğlu, Firdevs. (2006). “Duygusal Zekâ ve Duygusal Zekânın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı*.
- Mansager, E., & Eckstein, D. (2002). “The Transformative Experience Questionnaire (TEQ): Spirituality in a Couples Context”. *The Family Journal*, 10(2), 227-233.
- Mayer, John D., Salovey, Peter., ve Caruso, David (2008). “Emotional Intelligence: New Ability or Eclectic Traits?”. *American Psychologist*, 63(6), 503.
- Moore, Christopher (2015). *Socrates and self-knowledge*. Cambridge University Press.
- İmiroğlu, Ayşegül., Demir, Ramazan ve Murat, Mehmet (2021). “Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Bilişsel Esneklik, Bilinçli Farkındalık ve Umut”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 20 (80), 2037-2057.
- O'Connor, Peter J. ; Hill, Andrew; Kaya, Maria ve Martin, Brett (2019) “The Measurement of Emotional Intelligence: A Critical Review of the Literature

- and Recommendations for Researchers and Practitioners” erişim tarihi: 11 Aralık 2020. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01116>
- Özcan, Zeynep (2016). “ Empati ve Dindarlık Arasındaki İlişki”. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 5(8). s. 2758-2781
- Özçelik, Muhittin (2007). “Duygusal Zekâ Becerileri Eğitimi Programının Şehit Ailelerinin Depresyon ve Anksiyete Düzeylerine Etkisi”. *Doktora Tezi. Samsun. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.*
- Özden, Kadir (2014). “Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik İyi Oluşun Psikososyal Yordayıcılarının Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı Açısından İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, İstanbul.*
- Paek, Ellen (2006). “Religiosity and Perceived Emotional Intelligence Among Christians”, *Personality and Individual Differences*, 41 (3), 479–490.
- Palmer, Benjamin., Gignac, Gilles., Manocha, Ramesh. ve Stough, Con. (2005) “A Psychometric Evaluation of Salovey-Mayer-Caruso Emotional Intelligence Test Version 2.0”. *Intelligence*, 33, 285-305.
- Paloutzian, R. F., & Park, C. L. (Eds.). (2014). *Handbook of the psychology of religion and spirituality*. Guilford Publications.
- Pargament, Kenneth I. (2002) "The Bitter And The Sweet: An Evaluation Of The Costs And Benefits Of Religiousness." *Psychological Inquiry* 13.3 168-181.
- Pargament, Kenneth. I., Mahoney, A., Exline, J. J., Jones, J. W., & Shafranske, E. P. (2013).
- Envisioning An Integrative Paradigm For The Psychology Of Religion And Spirituality.
- Petrides, K. V., & Furnham, Adrian (2000). “Gender Differences in Measured and Self-Estimated Trait Emotional Intelligence.” *Sex roles*, 42(5-6), 449-461.
- Petrides, K. V., & Furnham, Adrian (2003). “Trait emotional intelligence: Behavioral validation in two studies of emotion recognition and reactivity to mood induction”. *European Journal of Personality*, 17(1), 39-57.

- Petrides, K.V. (2010). "EQ Theory". *Industrial and Organizational Psychology*, 3, 136-139.
- Petrides, K. V., ve Furnham, A. (2001). "Trait Emotional Intelligence: Psychometric Investigation with Reference to Established Trait Taxonomies." *European journal of personality*, 15(6), 425-448.
- Petrides K.V., Pita R. ve Kokkinaki, F. (2007). "The Location of TEQ in Personality Space." *British Journal of Psychology*, 98, 273-289.
- Paloutzian, Raymond, & Park, Crystal (2013). *Din ve Maneviyat Psikolojisi*. Çeviri: İ. Çaplıoğlu, & A. Ayten, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Radler, Barry. T. Ve Ryff, Carol. D. (2010). "Who participates? Accounting for Longitudinal Retention in the MIDUS National Study of Health and Well-Being". *Journal of aging and health*, 22(3), 307-331.
- Rio, C. D. M., & White, L. J. (2012). Maneviyatı Dindarlıktan Ayırmak: Hilomorfik Bir Bakış Açısı. Çev. S. Baş) *Tasavvuf İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi*, 37(1), 73-113.
- Rodrigues, Leiner., Nader, Isabella., Silva, Ana Terasa., Tavares, Darlene., Assunção, Luiza
- Maria ve Molina, Nayara Paula F.M. (2017). "Spirituality and Religiosity Related to Socio-Demographic Data of the Elderly Population". <http://periodicos.ufc.br/rene/article/view/20197/30776>
- Ruiz-Aranda, D., Castillo, Ruth., Salguero, Jose Martin., Cabello, Rosario., Fernandez-Berrocal, Pablo. ve Balluerka, Nekane (2012). "Short and Midterm Effects Of Emotional Intelligence Training On Adolescent Mental Health". *Journal of Adolescent Health*, 54, 462-467
- Ryan, Richard M., & Deci, Edward L. (2001). "On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-being". *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.

- Ryff, Carol D. (1989). Happiness is Everything, or is it? Explorations On The Meaning of Psychological Well-Being. "*Journal of Personality and Social Psychology*", 57(6), 1069.
- Ryff, Carol (1995). "Psychological Well Being in Adult Life". *Current directions in psychological science*, 4(4), 99-104.
- Ryff, Carol D. (2014). "Psychological Well-Being Revisited: Advances In The Science And Practice Of Eudaimonia." *Psychotherapy And Psychosomatics* 83.1: 10-28.
- Ryff, Carol D. ve Corey, Keyes., D. (2002) . Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter Of Two Traditions." *Journal Of Personality And Social Psychology* 82. 6: 1007.
- Ryff, Carol D. ve Keyes, Corey Lee M.. (1995). "The Structure of Psychological Well-Being Revisited." *Journal of Personality and Social Psychology* 69.4 (1995): 719.
- Saleem, Razia (2017). "Spirituality in Relation To Quality Of Life And Psychological Wellbeing Among Religious And Non-religious Persons" . *Indian Journal of Positive Psychology*, C.8, S.3, ss. 420-424.
- Salovey Peter ve Mayer, John D. (1990). "Emotional Intelligence". *Imagination, Cognition, and Personality*. 9: 185–211
- Sarı, Hakan ve Koşar, Yusuf (2021). *Yunus Emre 1. Cilt*. 1. b. İstanbul: İhlamur Kitap.
- Saroglou, Vassilis. (2006) "Religion's Role İn Prosocial Behavior: Myth Or Reality" *Religion*, 31(2), 1-66.
- Schutte, Nicola.S., Malouff, John.M., Bobik, Chad., Coston, Tracie. D., Greeson, Cyndy.,
- Jedlicka, Christina, Rhodes, Emily ve Wendorf, Greta (2001). "Emotional Intelligence and Interpersonal Relations". *The journal of Social Psychology*, 141(4), 523-536.

- Seyhan, Beyazıt Yaşar (2013) “Üniversite Öğrencilerinde İnanç Tarzları, Denetim Odağı Ve Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkiler (Sivas Örneği)”. (Yayımlanmamış doktora tezi). *Ankara Üniversitesi, Ankara*.
- Sessanna, Lorelee, Finnell, Deborah, & Jezewski, Marry A. (2007). “Spirituality İn Nursing And Health-Related Literature: A Concept Analysis” . *Journal Of Holistic Nursing*, 25(4), 252-262.
- Sevinçli, Veysi (2018). “Âşık Hıfzı’nın Şiirlerinde Kars Ve Yöresi Dil Unsurları” *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 151-170.
- Schutte, Nicola. S., Malouff, John M., Simunek, Maureen., McKenley, Jamie., & Hollander,
- Sharon (2002). “Characteristic Emotional Intelligence and Emotional Well-Being”. *Cognition & Emotion*, 16(6), 769-785.
- Siyez, Diğdem M. “Gelişimsel Yaklaşımlar”, Yeşilyaprak, Binnur (ed.). (2015) *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Solmaz, Abdullah (2019). “Psikolojik İyi Oluş ve Manevi Yönelimin Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Sperry, L., & Mansager, E. (2004). Holism in psychotherapy and spiritual direction: A course correction. *Counseling and Values*, 48(2), 149-160.
- Şahin, R., Sarıkaya, Y., & Baloglu, M. (2017). “Manevi Anlam ile Maneviyat İlişkisinin İncelenmesi”. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12, 28.
- Şirin, Turgay. (2018). “Maneviyat Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.” *Electronic Turkish Studies*, 13(18).
- Tanyi, Ruth A. (2002) “Towards Clarification Of The Meaning Of Spirituality” *Journal Of Advanced Nursing*, 39(5), 500-509.
- Tarhan, Nevzat (2018). *Mesnevi Terapi*. 16.b. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Tarhan, Nevzat (2016). *Çoklu Zekâ Uygulamalarına Pozitif Bakış*. 7.b. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, Nevzat (2009). *İnanç Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tatçı, Mustafa (2021). “Yunus Emre” *T.C. Eskişehir Valiliği Şehir ve Değer Araştırmaları Dergisi*, 01 (02), 10-11.
- Thauvoye Evalyne vd.,(2018). “Spirituality and Well-Being in Old Age: Exploring the Dimensions of Spirituality in Relation to Late-Life Functioning”, *Journal of Religion and Health*, S.57, ss. 2167-2181.
- Toprak, Yasin (2018). “Maneviyat, Yaşam Amaçları ve İyi Oluş Arasındaki İlişki”. *Yüksek Lisans Tezi. Tokat. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Tosyalıoğlu, M. B. (2021). “Üniversite Öğrencilerinde Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Uludağ, Süleyman. (2003). “Marifeti Nefs”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (28), 56-57.
- Üncü, Serap. (2007). “Duygusal Zekâ ve Evlilik Doyumu İlişkisi”. *Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Vatan, Sevginar. “Duygusal Zekâ”, Cirhinlioğlu, Fatma Gül (ed.). (2020) *Duyguları Anlamak*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Walker, Charles J. (2009). “A Longitudinal Study on the Psychological Well Being of College Students”. *Poster presented at the 117th convention of the American Psychological Association*.
- Yapıcı, Asım. (2007) *Ruh sağlığı ve din: Psiko-sosyal uyum ve dindarlık*. Adana: Karahan Yayınları
- Yazıcı, Atakan (2020). *Erken Çocukluk Eğitiminde Duygusal Zekâ Kuramdan Uygulama ve Değerlendirmeye*. 1.b. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yeşilyaprak, Binnur (2001). “ Duygusal Zekâ ve Eğitim Açısından Doğurguları”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 25: 140.

- Zeidner, Moshe., Matthews, Gerald., & Roberts, Richard. D. (2012). “The Emotional Intelligence, Health, and Well- Being Nexus: What Have We Learned and What Have We Missed?” *Applied Psychology: Health and Well- Being*, 4(1), 1-30.
- Zinnbauer, Brian. J., Pargament, K. I., Cole, B., Rye, M. S., Butter, E. M., Belavich, T. G., ve Kadar, J. L. (1997). “Religion and Spirituality: Unfuzzifying the Fuzzy”. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 549-564.
- Zsolnai, Laszlo (2016) “Ethics Education Of Business Leaders. Emotional İntelligence, Virtues, And Contemplative Learning” <https://doi.org/10.1080/14766086.2016.1229468>
- Zümbül, Saadet (2019). “Öğretmen Adaylarının Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinde Bilinçli Farkındalık ve Affetmenin Yordayıcı Rollerı”. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 20-36.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 24/05/2019-23878

GİZLİ

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : 60263016-050.06.04-E.23878
Konu : Kararlar(Rümeysa Ebrar GÜLMEZ'in
Dilekçesi Hk.)

24/05/2019

Sayın Rümeysa Ebrar GÜLMEZ

İlgi:14/05/2019 tarih ve 30842 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz ve ekleri, Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulunca incelenmiştir. Kurulun 23/05/2019 tarih ve 05 no'lu toplantısında alınan 05 no'lu kararda; "Karar 5: Üniversitemiz İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi bilim dalında yüksek lisans yapmakta olan Rümeysa Ebrar GÜLMEZ'in 14/05/2019 tarih ve 30842 sayılı dilekçesi ekinde sunduğu "Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zeka, Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi" isimli araştırmanın etik olarak uygunluğu Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu Başkanlığı tarafından incelenmiş ve etik açıdan bir sakınca olmadığı yönünde, Rektör oluruna sunulmak üzere oybirliği ile Karar verildi." denilmekte olup, 23/05/2019 tarihli Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurul toplantısında alınan 05 no'lu karar, Rektörlük oluruna sunulmuş ve Rektör oluru alınmıştır.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Ünal KILIÇ
Rektör Yardımcısı

GİZLİ

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.140.145.81/enVision/Dogrula/6E46DCA>

Adres : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşavirliği Sivas
Telefon : 0 346 219 1010 Belgegeçer : 0 346 219 1138
e-Posta : hukuk@cumhuriyet.edu.tr Elektronik Ağ : www.cumhuriyet.edu.tr

Bilgi için : Esengül KIRMAÇ
Unvanı : Bilgisayar İşletmeni

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

SIVAS
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Saygıdeğer Katılımcı,

Öncelikle görüşlerinizi bizimle paylaşmak suretiyle araştırmaya yapmış olduğunuz önemli desteğe en içten dileklerle teşekkür ederim.

Anket sorularına vereceğiniz cevaplar bilimsel bir çalışma için, toplu olarak değerlendirileceğinden anket formuna isim veya herhangi bir kimlik bilgisi yazmanıza gerek yoktur.

Her ifadeyi olmak istediğiniz kişi gibi değil de gerçekte olduğunuz kişi gibi doğru ve içten bir şekilde yanıtlamanız, çalışmanın geçerliliğini yükseltecektir.

Her madde için aklınıza ilk gelen düşünceye göre yanıt verdikten sonra ve diğer maddeye geçerek devam ediniz. Hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız.

Prof. Dr. Fatma Gül Cirhinlioğlu

Cumh. Üniv. Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü/Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı

e-mail:

Rumeysa Ebrar GÜLMEZ

Cumh. Üniv. Sos.Bilimler Enst. Din Psikolojisi Yüksek L. Öğrencisi

e-mail:

I. Cinsiyet: 1. ( ) Kadın 2. ( ) Erkek

II. Yaş:

III. Bölüm:

IV. Kaçınıcı sınıf:

V. Medeni Durum:

VI. Çalışma Durumu:

( ) Çalışıyor ( ) Çalışmıyor

VII. Gelir Düzeyi:

( ) alt ( ) orta ( ) üst

VIII. Anne/Babanızın eğitim düzeyi:

...../.....

IX. Yaşamınızın çoğunun geçtiği yer:

( ) köy ( ) İlçe/Kasaba ( ) Şehir

Ek 3. Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği

DUYGUSAL ZEKA ÖZELLİĞİ ÖLÇEĞİ (TEIQue-SF) KISA FORM

Yönerge: Lütfen aşağıdaki her ifadeyi o ifadeye katılma ya da katılmama derecenizi yansıtan rakamı daire içine alarak cevaplayınız. İfadelerin tam anlamı hakkında çok uzun düşünmeyiniz. Hızlı ilerleyiniz ve kesin cevaplar vermeye çalışınız. İfadelerin tam anlamı hakkında çok uzun düşünmeyiniz. 1- Doğru ya da yanlış cevap yoktur. 1-Hiç katılmıyorum 7-Tamamen katılıyorum arasında 7 cevap seçeneğiniz vardır. İlginiz ve zaman ayırdığınız için teşekkürler.

1 ..... 2 ..... 3 ..... 4 ..... 5 ..... 6 7
Kesinlikle Katılmıyorum **Kesinlikle katılıyorum**

1. Genel anlamda, yüksek motivasyonlu birisiyim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Duygularımı düzenlemekte genellikle zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
3. İnsanlarla etkin bir biçimde başedebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Verdiğim kararlarımı sıklıkla değiştirme eğilimim vardır.	1	2	3	4	5	6	7
5. Çoğu zaman hangi duyguyu hissettiğimi ayırt edemem.	1	2	3	4	5	6	7
6. Birçok iyi özelliğe sahip olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7. Haklarımı savunmak benim için genellikle zordur.	1	2	3	4	5	6	7
8. Diğer insanların duygularını bir şekilde etkileyebilme yeteneğim vardır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Olayların akışına göre hayatımı düzenlemek benim için genellikle zordur.	1	2	3	4	5	6	7
10. Genelde stresle başedebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Yakınlarıma, duygularımı göstermekte genelde zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Motivasyonumu devam ettirmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
13. Genel olarak, hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5	6	7
14. Sonradan pişman olacağım şeyleri yapma eğilimim vardır.	1	2	3	4	5	6	7
15. Sıklıkla duraksar ve hissettiklerimi düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
16. Kişisel donanımlarıma, güçlü yönlerimin tam olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
17. Tartışırken haklı olduğumu bilsem dahi, geri çekilmeye meyilliyim.	1	2	3	4	5	6	7
18. Genellikle, hayatımda işlerin yolunda gideceğine inanırım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Bana çok yakın olan kişilerle bile, aramda bağ oluşturmak benim için zordur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, yeni çevreye uyum sağlama yeteneğim vardır.	1	2	3	4	5	6	7

İyi oluş: 6, 13, 16, 18

Öz kontrol: 2*, 4*, 10, 14*

Duygusallık: 5*, 11*, 15, 19*

Sosyallik: 3, 7*, 8, 17*

Toplam DZ'da alınacak maddeler: 1, 9*, 12*, 20

Not: Yanında “*” işareti olan maddeler tersi puanlanacaktır.

Ek 4. Maneviyat Ölçeği

MANEVİYAT ÖLÇEĞİ

Elinizdeki ölçek bireyin maneviyatının farklı boyutlarını ölçmek üzere hazırlanmıştır. Ölçekte 27 Adet soru bulunmaktadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin numarasını işaretleyiniz Lütfen her ifadeye mutlaka tek yanıt veriniz ve kesinlikle boş bırakmayınız. Katkılarınız için teşekkür ederiz. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederiz.		(1) Bana Hiç Uygun Değil	(2) Bana Uygun Değil	(3) Bana Biraz Uygun	(4) Bana Oldukça Uygun	(5) Bana Tamamen Uygun
1.	Allah'ın beni sevdiğini hissediyorum					
2.	Bir sorunla karşılaştığımda dua ederim					
3.	Dini etkinliklere katılırım					
4.	Dua ettiğimde Allah'a kendimi yakın hissedirim					
5.	Enerjisine inandığım şeyleri üzerimde taşıyırım					
6.	Hayata dair bir hoşnutluk duygusu hissediyorum					
7.	Hayata gelmemin bir amacı olduğuna inanırım					
8.	Hayatımda büyük bir boşluk varmış gibi hissediyorum *					
9.	Maneviyatım bana güç verir.					
10.	Yediğim şeylerin enerjisinin beni etkilediğine inanıyorum					
11.	Hayatımı manevi kabullerime göre yaşarım					
12.	Maneviyat stresli durumlarla başa çıkmamı sağlar.					
13.	Hayatımın amacını halen bulabilmiş değilim *					
14.	Hayatta hiçbir şey sebepsiz olmaz					
15.	Hayatta iyilikle kötülüğün bir savaşı var					
16.	Her canlının taşıdığı bir enerji vardır					
17.	Her insan hayatının anlamını bulmaya çalışmalıdır					
18.	İlâhî bir gücün beni koruduğunu hissedirim.					
19.	Kâinatta, aşkın (ilâhî) bir varlığın olduğuna inanıyorum.					
20.	Maneviyat hayatın anlamıyla ilişkilidir.					
21.	Maneviyata önem veririm.					
22.	Kâinatta her şeyin bir bütünün parçası gibi birbirine bağlı olduğuna inanırım.					
23.	Maneviyatım davranışlarım üzerinde etkilidir.					
24.	Maneviyatımı güçlendirmek için bazı manevi egzersizler (zikir, meditasyon, dua vb.) yaparım.					
25.	Maneviyatla ilgili bir eğitim olduğuna görürsem katılmaya çalışırım.					
26.	Olduğum kişi olmaktan mutlu değilim.*					
27.	Maneviyat konusunda eğitim almak gerektiğine inanıyorum.					

Ek 5. Psikolojik İyi Olma Ölçekleri

PSİKOLOJİK İYİ OLMA ÖLÇEKLERİ

Aşağıda kendiniz ve yaşamınız hakkında hissettiklerinizle ilgili bir dizi ifade yer almaktadır. Lütfen doğru veya yanlış cevap olmadığını unutmayınız.

Her bir cümleye katılma ya da katılmama durumunuzu en iyi şekilde gösteren numarayı işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. İnsanların çoğu beni sevgi dolu ve şefkatli biri olarak görür.	1	2	3	4	5	6
2. Bazen etrafımdaki insanlara daha fazla benzemek için düşünce ve davranış tarzımı değiştiririm.	1	2	3	4	5	6
3. Genellikle yaşadığım durumlardan sorumlu olduğumu hissederim.	1	2	3	4	5	6
4. Ufkumu genişletecek aktivitelerle ilgilenmiyorum.	1	2	3	4	5	6
5. Geçmişte yaptıklarımı ve gelecekte yapacaklarımı düşündüğümde kendimi iyi hissederim.	1	2	3	4	5	6
6. Yaşamımı gözden geçirdiğimde, yaşamımdaki olayların sonuçlanış şekline memnunluk duyarım.	1	2	3	4	5	6
7. Yakın arkadaşlıkları devam ettirmek benim için zor ve başarısızlıkla sonuçlanan bir süreçtir.	1	2	3	4	5	6
8. Bir çok insanın görüşlerinin tersi olduğu zaman bile görüşlerimi ifade etmekten korkmam.	1	2	3	4	5	6
9. Günlük yaşamın talepleri karşısında genellikle kendimi mutsuz hissederim.	1	2	3	4	5	6
10. Genellikle her geçen gün kendimle ilgili daha fazla şey öğrendiğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
11. İçinde bulunduğum günü yaşarım ve geleceği gerçekten düşünmem.	1	2	3	4	5	6
12. Genellikle kendimi güvenli ve olumlu hissederim.	1	2	3	4	5	6
13. Sorunlarımı paylaşabileceğim az sayıda yakın arkadaşım olmasından dolayı çoğunlukla kendimi yalnız hissederim.	1	2	3	4	5	6
14. Kararlarım genellikle başkalarının kararlarından etkilenmez.	1	2	3	4	5	6
	1	2	3	4	5	6

15. Etrafımdaki insanlarla ve içinde bulunduğum toplumla çok uyumlu değilimdir.						
16. Yeni şeyleri denemekten hoşlanan biriyim.	1	2	3	4	5	6
Her bir cümleye katılma ya da katılmama durumunuzu en iyi şekilde gösteren numarayı işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
17. Gelecek bana hemen hemen her zaman problemler getireceğinden içinde yaşadığım ana odaklanmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6
18. Tanıdığım birçok kişinin yaşamdan benim elde ettiğimden daha çok şey elde ettiğini hissedirim.	1	2	3	4	5	6
19. Aile üyeleri ya da arkadaşlarla kişisel ve karşılıklı konuşmalar yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5	6
20. Diğer insanların benimle ilgili düşünceleri hakkında endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
21. Günlük yaşamımdaki sorumlulukların çoğunun üstesinden gelmekte oldukça başarılıyım.	1	2	3	4	5	6
22. Yaptığım şeylerde yeni yolları denemeyi istemem. Yaşamım bu şekilde güzeldir.	1	2	3	4	5	6
23. Yaşamımın yönünü ve amacını belirledim.	1	2	3	4	5	6
24. Fırsat olursa kendimle ilgili değiştirmeyi düşündüğüm bir çok şey var.	1	2	3	4	5	6
25. Yakın arkadaşlarım problemleri hakkında benimle konuştuklarında iyi bir dinleyici olmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
26. Benim için kendi mutluluğum başkalarının beni onaylayıp onaylamamasından daha önemlidir.	1	2	3	4	5	6
27. Sık sık sorumluluklarımın altında ezildiğimi hissedirim.	1	2	3	4	5	6
28. Kendim ve yaşam hakkındaki düşüncelerime meydan okuyan yeni deneyimler yaşamamın önemli olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5	6
29. Günlük etkinliklerim bana sık sık dikkate değmez ve önemsiz gibi görünür.	1	2	3	4	5	6
30. Kişiliğimin pek çok yönünden hoşlanırım.	1	2	3	4	5	6

31. Konuşmaya ihtiyacım olduğunda çevremde beni dinlemek isteyen çok insan yoktur.	1	2	3	4	5	6
32. Güçlü fikirleri olan insanlardan etkilenmeye yatkınım.	1	2	3	4	5	6
33. Yaşadığım durumdan mutsuz olsaydım, onu değiştirmek için etkili önlemler alırdım.	1	2	3	4	5	6
Her bir cümleye katılma ya da katılmama durumunuzu en iyi şekilde gösteren numarayı işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
34. Bir birey olarak yıllardır gerçekten ilerleme kaydetmediğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
35. Yaşamda başarmaya çalıştığım şeylerle ilgili olarak akılcı davranma yetisine sahip değilim.	1	2	3	4	5	6
36. Geçmişte bazı hatalar yaptım, ancak herşeyin olabilecek en iyi şekilde sonuçlandığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
37. Arkadaşlıklarımdan çok şey öğrendiğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
38. İnsanlar bana yapmak istemediğim şeyleri nadiren yaptırabilirler.	1	2	3	4	5	6
39. Bireysel ve mali işlerimi yürütmekte genellikle başarılıyım.	1	2	3	4	5	6
40. Bence insan her yaşta olgunlaşmaya ve gelişmeye devam edebilir.	1	2	3	4	5	6
41. Eskiden kendim için amaçlar koyardım, fakat şimdi bu zaman kaybı gibi görünüyor.	1	2	3	4	5	6
42. Bir çok yönden yaşamımdaki kazançlarıma ilişkin hayal kırıklığı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
43. Diğer insanların çoğunun benden daha fazla arkadaşı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
44. Benim için başkalarıyla uyum sağlamak ilkelerimle tek başına ayakta durmaktan daha önemlidir.	1	2	3	4	5	6
45. Hergün yapmak zorunda olduğum şeylere yetişememek bende gerginlik yaratır.	1	2	3	4	5	6
46. Zamanla, beni daha güçlü ve yetenekli kılan bir yaşam anlayışına sahip oldum.	1	2	3	4	5	6
47. Gelecek için planlar yapmaktan ve onları gerçekleştirmeye	1	2	3	4	5	6

çalışmaktan hoşlanırım.						
48. Bir çok açıdan kim olduğumla ve sürdürdüğüm yaşamla gurur duyarım.	1	2	3	4	5	6
49. İnsanlar beni zamanını başkalarıyla paylaşmada istekli, verici bir kişi olarak tanımlarlar.	1	2	3	4	5	6
50. Genel fikirlere ters düşse bile kendi görüşlerime güvenirim.	1	2	3	4	5	6
Her bir cümleye katılma ya da katılmama durumunuzu en iyi şekilde gösteren numaray ı işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
51. Yapılması gerekenleri yapabilmek için zamanımı planlama konusunda başarılıyım.	1	2	3	4	5	6
52. Zamanla bir birey olarak çok geliştiğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
53. Kendim için yaptığım planları gerçekleştirmede etkinimdir.	1	2	3	4	5	6
54. Bir çok insanın yaşam biçimine imrenirim.	1	2	3	4	5	6
55. Başkalarıyla çok sıcak ve güvenli ilişkilerim olmadı.	1	2	3	4	5	6
56. Tartışmalı konularla ilgili düşüncelerimi ifade etmek benim için güçtür.	1	2	3	4	5	6
57. Günlük yaşamım hareketlidir, fakat herşeye yetişmek bana mutluluk verir.	1	2	3	4	5	6
58. Daha önceden alıştığım tarzdan farklı olan ve değişmemi gerektiren yeni durumlarda bulunmaktan hoşlanmam.	1	2	3	4	5	6
59. Bazı insanlar yaşamları boyunca amaçsız gezinirler, fakat ben onlardan biri değilim.	1	2	3	4	5	6
60. Kendime ilişkin düşüncelerim muhtemelen çoğu insanın kendisi hakkında hissettiği kadar olumlu değildir.	1	2	3	4	5	6
61. Arkadaşlıklar konusunda kendimi genellikle dışardan bakan birisiymiş gibi hissedirim.	1	2	3	4	5	6
62. Eğer ailem veya arkadaşlarım kararlarım katılmıyorsa genellikle fikrimi değiştiririm.	1	2	3	4	5	6
63. Günlük yaşam aktivitelerimi planlamayı denediğim zaman hüsrana uğrarım, çünkü yapmayı tasarladığım şeyleri asla tamamlayamam.	1	2	3	4	5	6
64. Benim için yaşam devam eden bir öğrenme, değişme ve büyüme sürecidir.	1	2	3	4	5	6

65. Bazen kendimi yaşamda yapılabilecek her şeyi yapmış gibi hissedirim.	1	2	3	4	5	6
66. Çoğu sabah, yaşam tarzım konusunda umutsuzluk duygusuyla uyanırım.	1	2	3	4	5	6
67. Arkadaşlarıma güvenebileceğimi biliyorum, onlar da bana güvenebileceklerini bilirler.	1	2	3	4	5	6
68. Belirli bir biçimde düşünmemi veya davranmamı gerektirecek sosyal baskılara boyun eğen biri değilim.	1	2	3	4	5	6
Her bir cümleye katılma ya da katılmama durumunuzu en iyi şekilde gösteren numarayı işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
69. İhtiyacım olan etkinlik ve ilişkileri bulma çabalarımda oldukça başarılıyım.	1	2	3	4	5	6
70. Yıllar geçtikçe görüşlerimin nasıl değiştiğini ve olgunlaştığını görmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5	6
71. Yaşamdaki amaçlarım benim için hayal kırıklığı yaratmaktan çok doyum kaynağı olmuştur.	1	2	3	4	5	6
72. Geçmişim iniş çıkışlarla doludur, fakat genellikle geçmişimi değiştirmeyi istemem.	1	2	3	4	5	6
73. Başkalarıyla konuşurken onlara gerçekten açılmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6
74. Yaşamımda yaptığım seçimlerin başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğini önemserim.	1	2	3	4	5	6
75. Yaşamımı beni tatmin edecek biçimde düzenlemekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6
76. Yaşamımda büyük gelişmeler ya da değişiklikler yapmayı denemekten uzun zaman önce vazgeçtim.	1	2	3	4	5	6
77. Yaşamda neyi başardığımı düşünmeyi doyum verici bulurum.	1	2	3	4	5	6
78. Kendimi arkadaşlarım ve tanıdıklarım ile karşılaştırdığımda kim olduğumla ilgili olarak kendimi iyi hissedirim.	1	2	3	4	5	6
79. Ben ve arkadaşlarım sorunlarımızı birbirimizle paylaşıyoruz.	1	2	3	4	5	6
80. Kendimi başkalarının önem verdiği değerlerle değil, kendi önem verdiğim şeylerle değerlendiririm.	1	2	3	4	5	6

81. Zevklerime uygun bir ev ve yaşam tarzı oluşturabildim.	1	2	3	4	5	6
82. Bence “Yaşlı bir köpeğe yeni numaralar öğretilemez” özdeyişi doğrudur.	1	2	3	4	5	6
83. Bir sonuç değerlendirmesi yaptığımda, yaşamımda çok fazla kazançlarım olduğundan emin değilim.	1	2	3	4	5	6
84. Herkesin zayıf olduğu yönler vardır, fakat benim payıma daha fazlası düşmüş gibi görünüyor.	1	2	3	4	5	6

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Rûmeysa Ebrar Sarı

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

e-posta:

EĞİTİM

Derece

Kurum

Yılı

Mezuniyet

Lisans

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

2017

İŞ TECRÜBESİ

Tarih

Kurum

Görev

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı

KPDS (.....)

ÜDS (....)

TOEFL (....)

EILTS (....)